Rapportage aanpak georganiseerde ondermijnende criminaliteit 2017

OPENBAAR MINISTERIE

POLITIE

Status:	Definitief
Datum:	september 2018

Inhoud

1 INLEIDING 3

2 BESTRIJDING VAN GEORGANISEERDE ONDERMIJNENDE CRIMINALITEIT 5

2.1 Georganiseerde en ondermijnende criminaliteit 5
2.2 De aanpak 5

3 HET BEELD IN CIJFERS 7

3.1 Onderzoeken: doelstelling Veiligheidsagenda en breder 7
3.1.1 Doelstelling Veiligheidsagenda 7
3.1.2 Totaalresultaat: veiligheidsagenda en breder 8
3.1.3 Resultaat naar aandachtsgebieden: veiligheidsagenda en breder 9
3.2 Vervolgingsresultaten 12
3.2.1 Ontneming en geldboete 15

4 ONDERMIJNING IN BEELD 16

Zaak 1: Jacht op geraffineerde online drugsdealers 16
Zaak 2: “Er hoeft geen bloed te vloeien om je bedreigd te voelen” 18
Zaak 3: Aanpak criminele Albanezen: “Effect belangrijker dan mensen achter tralies” 20
Zaak 4: Criminaliteit in de haven: “Samen verleidingen van macht, status en snel geld doorbreken” 22
Zaak 5: Machogedrag lokt verdachten moord Sven Prins in de val 25
Zaak 6: Zakken vullen ten koste van mens en milieu 27
Zaak 7: “De vicevoorzitter van Satudarah was de baas van Vak-P” 29

1 Inleiding

Georganiseerde ondermijnende criminaliteit is ontwrichtend voor de samenleving. Het gaat dan om veelal stelselmatig gepleegde criminaliteit, die onwettige vermogens genereert en leidt tot economische machtsposities, met corruptie en marktverstoring, en verwevenheid tussen onder- en bovenwereld. Deze criminaliteit is vaak onzichtbaar, maar kan zich ook manifesteren in de publieke ruimte door intimidatie en geweld. Waar daders vaak bovenregionaal of internationaal opereren, heeft ondermijnende criminaliteit tegelijkertijd op lokaal niveau veel uitingsvormen en verbindingen.

De aanpak van ondermijnende criminaliteit is een prioriteit van het Openbaar Ministerie (OM) en de politie en is opgenomen in de nationale Veiligheidsagenda 2015-2018. De veiligheidsagenda heeft als doel de integrale samenwerking bij de aanpak van criminaliteit en onveiligheid verder te ontwikkelen. De afspraken in de veiligheidsagenda zijn hier ondersteunend aan. De veiligheidsagenda richt zich op de aanpak van maatschappelijke veiligheidsproblemen die landelijk spelen, die (regio) grensoverschrijdend zijn of waar afstemming in de aanpak op landelijk niveau voor nodig is.

De aanpak van georganiseerde ondermijnende criminaliteit vraagt de inzet van vele partijen. De strafrechtelijke inzet is onderdeel van de bredere aanpak, bijvoorbeeld door bestuursrechtelijke en fiscale interventies. Om de inzet te meten en monitoren zijn afspraken gemaakt over het aantal jaarlijks aan te pakken criminele samenwerkingsverbanden. In deze rapportage maken het College van procureurs-generaal en de Korpsleiding van de politie inzichtelijk op welke manier de ondermijnende criminaliteit in 2017 door *inzet van opsporing en vervolging* is aangepakt. Om inzicht te verkrijgen in de ontwikkeling zijn tevens de cijfers over de jaren 2015 en 2016 opgenomen.

Ter bestrijding van georganiseerde ondermijnende criminaliteit worden strafrechtelijke onderzoeken uitgevoerd die niet meetellen in de realisatie van de in de Veiligheidsagenda vastgelegde doelstelling. Om een completer beeld van de inspanningen en resultaten van politie, andere opsporingsdiensten en het OM te geven, zijn in de rapportage zowel de resultaten in het kader van de doelstelling in de Veiligheidsagenda als het bredere beeld van *alle* uitgevoerde strafrechtelijke onderzoeken naar georganiseerde ondermijnende criminaliteit opgenomen.[1]

De cijfers bieden slechts een beperkt inzicht in de mate waarin de aanpak effectief is geweest. Om het beeld achter de cijfers te geven, is daarom tevens een journalistieke beschrijving van zeven zaken opgenomen. Deze zaken bieden een illustratie van zowel de diversiteit binnen georganiseerde ondermijnende criminaliteit en de verwevenheid tussen deze criminaliteitsvormen, als van de bestrijding daarvan.

Waardering van inspanningen en resultaten
Net zoals in voorgaande jaren, is de doelstelling uit de Veiligheidsagenda in 2017 behaald. De cijfers in deze rapportage vertellen slechts een deel van het verhaal. De rol van de opsporing bij de aanpak van ondermijnende criminaliteit mag beslist niet worden miskend of onderschat. Nog steeds brengt de inzet van het strafrecht de maatschappelijke afkeuring tot uitdrukking en wordt hiermee de norm bevestigd. Dit is te meer van groot belang nu duidelijk is dat bepaalde delen van de samenleving er een eigen normenkader op nahouden. Het strafrechtelijk instrumentarium is daarnaast bij uitstek geschikt om verborgen criminele fenomenen zichtbaar te maken. Niettemin zijn strafrechtelijke onderzoeken vaak erg arbeidsintensief en hebben deze een lange doorlooptijd. Onderzoeken nemen soms meerdere jaren in beslag en het aantal

[1] In paragraaf 3.1 wordt uiteengezet welke zaken tot welke categorie worden gerekend. In het kort bestaat het bredere beeld uit niet-projectmatige of niet-TGO-onderzoeken van de politie naar georganiseerde ondermijnende criminaliteit alsook onderzoeken naar georganiseerde criminaliteit door andere opsporingsdiensten.

verdachten dat aan het einde daarvan tot lange gevangenisstraffen wordt veroordeeld is soms gering. Dit heeft de afgelopen jaren geleid tot een discussie over de effectiviteit van de strafrechtelijke aanpak, met als vraag of alle energie en inspanningen op den duur wel genoeg opleveren.

Het bereik van louter strafrechtelijke interventies is dus beperkt. Daarom moet de aanpak van ondermijnende criminaliteit meer gericht zijn op het bereiken van een breed maatschappelijk effect. De criminele activiteiten moeten worden bemoeilijkt of onmogelijk worden gemaakt. Het gaat dus niet altijd om strafzaken. Afhankelijk van het probleem kunnen andere ketenpartners of partijen beter in staat zijn om in te grijpen. In sommige gevallen zal de politie slechts op de achtergrond aanwezig zijn of uiteindelijk geen enkele rol spelen.

De inspanningen van partners buiten het OM en de politie vallen buiten het bereik van deze rapportage. De cijfers in deze rapportage hebben enkel betrekking op aantallen strafrechtelijke onderzoeken en zeggen daarmee weinig over de omvang van de zaken of de grondigheid of integraliteit van de aanpak. Om in deze lacune te voorzien, zijn verschillende zaken beschreven die een goed beeld van de aanpak van politie en OM schetsen. De zaaksbeschrijvingen illustreren onder meer hoe opsporingsdiensten en OM het maatschappelijk effect voorop stellen en kiezen voor een brede aanpak van georganiseerde criminaliteit.

Leeswijzer
Hoofdstuk 2 geeft een algemeen beeld van de aanpak van georganiseerde en ondermijnende criminaliteit. Hoofdstuk 3 is kwantitatief van aard en onder andere gericht op inzichtelijk maken van de mate waarin de doelstelling is gerealiseerd zoals geformuleerd in de Veiligheidsagenda 2015-2018. Daarnaast wordt in dit hoofdstuk ook het totaal aantal onderzoeken naar georganiseerde ondermijnende criminaliteit in beeld gebracht. Verder worden cijfers gepresenteerd over vervolgingsresultaten: vrijheidsstraffen, taakstraffen, ontneming van wederrechtelijk verkregen vermogen en geldboetes.

Hoofdstuk 4 is kwalitatief van aard. Het hoofdstuk bevat acht verhalen van strafrechtelijke onderzoeken en projecten. De verhalen laten zien welke gezichten de georganiseerde ondermijnende criminaliteit heeft, welke middelen OM en politie inzetten bij het onderzoeken daarvan, tegen welke obstakels ze daarbij aanlopen en welke andere wegen dan het strafrechtelijke ze daarbij bewandelen.

2 Bestrijding van georganiseerde ondermijnende criminaliteit

Dit hoofdstuk beschrijft wat wordt verstaan onder georganiseerde ondermijnende criminaliteit en op welke manieren OM en politie die bestrijden, ook in samenwerking met andere partners.

2.1 *Georganiseerde en ondermijnende criminaliteit*

Onder meer georganiseerde criminaliteit, terrorisme en bepaalde vormen van financieel-economische criminaliteit worden ondermijnende criminaliteit genoemd en vormen een serieuze bedreiging voor de samenleving. Georganiseerde criminaliteit kent vele verschijningsvormen. In deze rapportage wordt het begrip *crimineel samenwerkingsverband (csv)* gehanteerd wanneer sprake is van ondermijnende criminaliteit met een georganiseerd karakter.[2] Op basis van opsporingsonderzoeken is de ervaring dat dit doorgaans niet om samenwerkingsverbanden met vaste organisatiestructuren gaat, maar om fluïde netwerken van individuen die al naar gelang de behoefte samenwerkingsrelaties aangaan. De term csv is hier dan ook bedoeld als containerbegrip voor al deze criminele samenwerkingsvormen.

Csv's houden zich bijvoorbeeld bezig met ernstige delicten als de productie en handel van drugs (cocaïne, heroïne, synthetische drugs, hennep), mensenhandel en mensensmokkel, terrorisme, witwassen, corruptie, fraude en milieucriminaliteit. Soms richt een csv zich exclusief op een bepaalde vorm van criminaliteit, maar vaak is sprake van verwevenheid tussen verschillende vormen van criminaliteit. De zaken die in hoofdstuk 4 zijn beschreven, illustreren dat.

Ondermijnende criminaliteit betreft veelal stelselmatig gepleegde criminaliteit. Terwijl daders vaak landelijk en internationaal opereren, is ondermijnende criminaliteit vaak wel lokaal verankerd en zijn daarvan op lokaal niveau veel uitingsvormen en verbindingen. Ondermijnende criminaliteit is vaak niet direct zichtbaar en heeft op het eerste gezicht niet altijd directe slachtoffers. Bij een nadere blik zijn de effecten in de samenleving niettemin onmiskenbaar en manifesteert ondermijnende criminaliteit zich in de publieke ruimte door intimidatie, geweld, overlast, negatieve effecten voor de volksgezondheid en schade aan het milieu.

2.2 *De aanpak*

De aanpak van georganiseerde criminaliteit en csv's vergt een lange adem en een stevige integrale aanpak, met inzet van het strafrecht, fiscale maatregelen en bestuurlijke interventies. Politie en OM werken hiertoe samen met partners en leveren daar met de inzet van het strafrecht een onmisbare bijdrage aan.

Ondermijnende criminaliteit heeft veel impact en de strafzaken zijn vaak complex en omvangrijk. Criminelen schermen hun handel en wandel af door geavanceerde technische middelen in te zetten, wat opsporingsonderzoek en bewijsgaring complexer en tijdrovender maakt. Ook kan sprake zijn van grote

[2] Een crimineel samenwerkingsverband bestaat uit minimaal twee verdachten, waarbij sprake is van structurele samenwerking en waarbij de verdachten strafbare feiten plegen:
- die een ernstig geschokte rechtsorde veroorzaken en/of;
- waarbij aanmerkelijk financieel gewin (criminele winst, wederrechtelijk verkregen voordeel of vermogen) is te behalen; en/of
- die de samenleving ondermijnen door verwevenheid van onderwereld met bovenwereld.

aantallen getuigen en slachtoffers die moeten worden gehoord. Verder gaat het vaak om internationale zaken, waarbij het uitvoeren van de vele rechtshulpverzoeken veel tijd en doorzettingsvermogen kost.

De strafrechtelijke bestrijding van ondermijning vindt plaats op twee niveaus: regionaal onder het gezag van de betrokken hoofdofficier en landelijk onder gezag van de hoofdofficier van het Landelijk Parket of het Functioneel Parket. De opsporing van deze zaken vindt plaats door de regionale eenheden en de landelijke eenheid van de politie, de bijzondere opsporingsdiensten en de Koninklijke Marechaussee.

Met de strafzaak wordt allereerst de norm bevestigd, naar verdachten en samenleving. In het optreden wordt gezocht naar het bereiken van maximaal effect. Niet alleen wordt afgewogen wat binnen de strafzaak een passende reactie op criminaliteit is, ook wordt bezien welke interventie nodig is om criminaliteit duurzaam te beëindigen. Het strafrecht kan daarbij meerdere functies vervullen. Naast normbevestiging en vergelding worden door een strafrechtelijke aanpak plegers van georganiseerde ondermijnende criminaliteit voor kortere of langere tijd uit het criminele circuit gehaald. Door daarbij in te zetten op het afpakken van crimineel vermogen, worden de mogelijkheden om te investeren in nieuwe criminele initiatieven beperkt. Het strafrecht kent de meest ingrijpende opsporingsmiddelen om de waarheid boven tafel te krijgen. Op basis daarvan kunnen het OM en de politie een diepgaand beeld van criminele fenomenen verkrijgen. Dat beeld is van belang voor de verdere aanpak van dergelijke criminaliteit door OM en politie. Ook worden de door de opsporingsonderzoeken verkregen inzichten, bijvoorbeeld over systeemmisstanden, binnen de geldende kaders zoveel mogelijk gedeeld met partners. Dat is de signalerende en agenderende werking van het strafrecht.

Zoals de zaken in hoofdstuk 4 illustreren, is de opsporing en vervolging van georganiseerde ondermijnende criminaliteit capaciteitsintensief en vraagt het grote vasthoudendheid, creativiteit en expertise om de criminaliteit te doorzien. De aanpak van politie en het OM varieert vanuit de problematiek tussen projectmatige onderzoeken en snelle interventies.

In zijn algemeenheid kan gesteld worden dat de aanpak van ondermijning een lange adem vergt en er vaak sprake is van complexe onderzoeken, met grote aantallen verdachten en langdurige inzet van bijzondere opsporingsmiddelen en een internationale dimensie. Naast de planmatige benadering, moeten politie en OM altijd in staat zijn om op de actualiteit te reageren. Het gaat bijvoorbeeld om niet-projectmatige onderzoeken die, bij het niet oppakken daarvan, dreiging opleveren voor de Nederlandse samenleving. De werkzaamheden hoeven niet persé gericht te zijn op een strafrechtelijke vervolging, maar kunnen ook gericht zijn op het puur wegnemen van een dreiging. Dat kan gaan om een terreurdreiging waarbij op voorhand diverse scenario's en voorstelbare dilemma's worden uitgewerkt, het inzetten van getuigenbeschermingstrajecten, het onderscheppen van drugstransporten, het voorkomen van liquidaties, maar ook om inkomende rechtshulpverzoeken. Dit is als het ware de 'brandweerfunctie' van politie en OM, die om een 24-uurs paraatheid vraagt.

De aanpak van georganiseerde ondermijnende criminaliteit is kostbaar. In het regeerakkoord zijn extra middelen beschikbaar gesteld, deels structureel, om de integrale aanpak van ondermijning een nieuwe impuls te geven. De verwachting is dat vanaf het najaar van 2019 duidelijkheid omtrent de besteding van deze middelen ontstaat. Een evenwichtige verdeling van geld over landelijk en regionaal opererende partners is belangrijk om tot een effectieve aanpak te komen.

3 Het beeld in cijfers

Dit hoofdstuk bevat een kwantitatief beeld van de strafrechtelijke aanpak van georganiseerde criminaliteit.[3] Deze rapportage blikt terug op 2017. Om een vergelijking met het voorgaande jaar mogelijk te maken, zijn tevens de prestaties over 2016 en 2015 in de tabellen verwerkt.

In paragraaf 3.1 wordt de doelstelling van de Veiligheidsagenda toegelicht. Daarna wordt zowel het resultaat op de doelstelling uit de Veiligheidsagenda in beeld gebracht als het bredere beeld van alle uitgevoerde onderzoeken naar ondermijnende georganiseerde ondermijnende criminaliteit. In paragraaf 3.2 zijn de vervolgingsresultaten cijfermatig in beeld gebracht. Ook wordt kort aandacht besteed aan het in 2016 behaalde afpakresultaat.

3.1 *Onderzoeken: doelstelling Veiligheidsagenda en breder*

3.1.1 Doelstelling Veiligheidsagenda

In de Veiligheidsagenda is de afspraak van de minister van Veiligheid en Justitie, de regioburgemeesters, de politie en het OM vastgelegd dat jaarlijks ten minste 950 csv's worden aangepakt door middel van strafrechtelijk onderzoek. Deze doelstelling is nader gepreciseerd voor wat betreft de onderzoeken die meetellen. Het gaat om onderzoeken naar csv's, *uitgevoerd* door de *politie* onder *gezag* van het OM:

- Bij de arrondissementsparketten en regionale eenheden van de politie gaat het om *alle* projectmatige onderzoeken naar georganiseerde ondermijnende criminaliteit en TGO's[4] met een link naar georganiseerde ondermijnende criminaliteit die in het betreffende kalenderjaar gelopen hebben. Onder 'gelopen' worden zaken verstaan die zich in de tactische fase en/of in de vervolgingsfase hebben bevonden.[5]
- Bij het Landelijk Parket (LP) en de Landelijke eenheid gaat het om alle onderzoeken naar georganiseerde ondermijnende criminaliteit die in het betreffende jaar tactisch zijn gestart en/of zijn afgerond.[6]
- Bij het Functioneel Parket (FP) gaat het om alle milieuonderzoeken die in het betreffende jaar hebben gelopen. Onder 'gelopen' worden zaken verstaan die zich in de tactische fase en/of in de vervolgingsfase hebben bevonden.

Ook de bijzondere opsporingsdiensten (BOD'en) en de Koninklijke Marechaussee (KMar) sporen georganiseerde ondermijnende criminaliteit op. Die prestaties tellen niet mee bij het realiseren van de VA-doelstelling maar worden in deze rapportage wel separaat meegenomen om een breder beeld te schetsen van

[3] Bij het genereren van het cijfermateriaal over aantallen onderzoeken en opgelegde vrijheidsstraffen is gebruik gemaakt van het registratiesysteem Landelijk Zicht op Zaken/Landelijk Overzicht Georganiseerde Criminaliteit (LZOZ/LOGC). Indien sprake is van een csv, dienen behandelaars dit in dat systeem aan te geven. Voor wat betreft de opgelegde straffen is een koppeling gemaakt met het zaaksregistratiesysteem COMPAS/GPS.

[4] TGO staat voor Team Grootschalige Opsporing. Een TGO is een tijdelijke hulpstructuur, ingericht door politie en OM bij de acute aanpak van complexe rechercheonderzoeken, die door de grote maatschappelijke impact de inzet van een deskundig en omvangrijk team vereisen en waarbij geen verdachte bekend is. Veelal gaat het hierbij om levensdelicten. In de context van deze rapportage gaat het dan bijvoorbeeld om liquidaties in het criminele circuit. Voor de samenstelling van een TGO worden tijdelijk rechercheurs aan andere opsporingsteams toegevoegd.

[5] Het enige aandachtsgebied dat niet meetelt is Kinderporno.

[6] De aandachtsgebieden High Tech Crime, Kinderporno en Internationale misdrijven tellen niet mee.

de strafrechtelijke inzet . Voor de politie geldt dat georganiseerde ondermijnende criminaliteit ook door middel van reguliere onderzoeken en snelle interventies wordt aangepakt. Ook deze prestaties vallen buiten het bereik van de VA-doelstelling, maar worden separaat wel meegenomen in het bredere beeld.[7]

3.1.2 Totaalresultaat: veiligheidsagenda en breder

Overzicht 1: resultaat doelstelling Veiligheidsagenda (VA) en breder

OM / Opsporingsdienst 2017	Onderzoeken totaal	VA	Overig
Arrondissementsparketten / Politie / KMAR/ BOD	1.197	951	246
Functioneel Parket /Politie / BOD	519	87	432
Landelijk Parket / Politie / KMAR / BOD	420	323	97
Totaal	**2.136**	**1.361**	**775**
2016			
Arrondissementsparketten/ Politie / KMAR/ BOD	1.099	881	218
Functioneel Parket/Politie / BOD	492	88	404
Landelijk Parket / Politie / KMAR/ BOD	490	400	90
Totaal	**2.081**	**1.369**	**712**
2015			
Arrondissementsparketten/ Politie / KMAR/ BOD	931	775	156
Functioneel Parket/Politie / BOD	413	90	323
Landelijk Parket / Politie / KMAR/ BOD	421	323	98
Totaal	**1.765**	**1.188**	**577**

Ook voor 2017 was de doelstelling om 950 *onderzoeken* naar csv's te verrichten. Evenals voorgaande jaren, is de doelstelling ruimschoots gehaald met in totaal 1.361 onderzoeken. Hoewel deze niet meetellen in het VA-resultaat, hebben daarnaast nog eens 775 onderzoeken van onder andere de KMar en de BOD'en gelopen. Ook politieonderzoeken die niet-projectmatig of niet in TGO-verband worden verricht, tellen in deze categorie mee. Het aantal VA-onderzoeken was in 2017 nagenoeg gelijk aan dat in 2016. Ten opzichte van 2016 is het aantal overige onderzoeken met circa 9% gestegen, waardoor het totaal aantal onderzoeken naar georganiseerde ondermijnende criminaliteit een lichte toename 2,6% laat zien.

Onderzoeken naar georganiseerde ondermijnende criminaliteit kennen vaak een internationale component. Door middel van internationale rechtshulpverzoeken wordt dan de bijstand van een ander land gevraagd. Soms werken meerdere landen samen om misdrijven op te lossen. Wanneer landen een gezamenlijk opsporingsdoel hebben, kan een Joint Investigation Team worden gevormd; een gemeenschappelijk onderzoeksteam. Dat gebeurde in 2017 in totaal 7 keer, waarvan zes binnen het kader van de VA. Bij parallelle onderzoeken verrichten de strafrechtelijke autoriteiten in verschillende landen een eigen onderzoek, maar kunnen de

[7] Reguliere strafrechtelijke onderzoeken zijn niet-projectmatige, korter durende onderzoeken waarbij wordt door gerechercheerd op een incident. Snelle interventies, bijvoorbeeld het onderscheppen van een drugstransport of het ontruimen van een MDMA-lab, kunnen gericht zijn op het verstoren van een crimineel samenwerkingsverband of een crimineel proces en kunnen deel uitmaken van een overkoepelende strategie.

resultaten – binnen de kaders van de wet – worden uitgewisseld. In 2017 was sprake van 5 parallelle onderzoeken.

3.1.3 Resultaat naar aandachtsgebieden: veiligheidsagenda en breder

De overzichten in deze paragraaf laten het aantal onderzoeken zien per aandachtsgebied van ondermijnende criminaliteit, wederom vanuit de doelstelling uit de Veiligheidsagenda als in bredere zin. Overzicht 2 heeft betrekking op de onderzoeken die zijn uitgevoerd onder gezag van de arrondissementsparketten. Overzicht 3 geeft de onderzoeken die onder gezag van het LP zijn uitgevoerd weer, terwijl overzicht 4 dat weergeeft voor het FP. De totalen van de overzichten 2, 3 en 4 tellen op tot de 2.136 onderzoeken (totaal) en 1.361 onderzoeken (VA) uit overzicht 1.

Om de cijfers in de navolgende overzichten goed te kunnen duiden, moeten enkele overwegingen in het achterhoofd worden gehouden. Zo is de uitsplitsing naar aandachtsgebieden gemaakt op basis van het eerste geregistreerde aandachtsgebied van ieder onderzoek. In een substantieel aantal gevallen is ook een tweede aandachtsgebied geregistreerd. Zo kennen drugsonderzoeken, onderzoeken naar gewelds- en vermogensdelicten, onderzoeken naar Outlaw Motor Gangs (OMG's) en onderzoeken naar Hollandse netwerken als tweede aandachtsgebied regelmatig witwassen of vuurwapens en explosieven. Witwassen komt omgekeerd vaak voor in combinatie met drugs of mensenhandel. En vuurwapens en explosieven zijn vaak een combinatie met levensdelicten. Dit onderstreept dat veel csv's op verschillende criminele terreinen actief zijn. Overigens tellen alleen de eerst geregistreerde aandachtsgebieden mee, zodat elk onderzoek in de overzichten maar een keer meetelt.

Deze rapportage geeft *geen* volledig beeld van het totaal aantal strafrechtelijke onderzoeken op bepaalde thema's. Het betreft een deelverzameling ervan, namelijk die onderzoeken naar een thema binnen het overkoepelende thema 'georganiseerde criminaliteit'. Onderzoeken naar bijvoorbeeld een thema als synthetische drugs of mensenhandel waarin géén sprake is van een csv, zijn niet opgenomen.[8]

[8] Dan gaat het om onderzoeken die in de systemen niet als csv zijn aangemerkt. Zie ook voetnoten 2 en 3.

Overzicht 2: onderzoeken onder gezag van arrondissementsparketten (AP's) per aandachtsgebied

	2017			2016			2015		
Aandachtsgebied	**Onder-zoeken totaal**	**VA**	**Overig**	**Onder-zoeken totaal**	**VA**	**Overig**	**Onder-zoeken totaal**	**VA**	**Overig**
Grootschalige hennepteelt	124	109	15	111	95	16	111	90	21
Cocaïne & Heroïne	151	100	51	135	96	39	92	80	12
Synthetische drugs	118	89	29	105	92	13	57	44	13
Mensenhandel	117	104	13	106	100	6	128	117	11
Mensensmokkel	37	4	33	38	8	30	7	6	1
Wapens & Explosieven	40	35	5	48	39	9	40	28	12
Witwassen	153	134	19	147	129	18	140	130	10
OMG's	39	36	3	40	32	8	34	25	9
Hollandse Netwerken	1	1	0	3	2	1	4	3	1
Ideologische misdaad	36	25	11	35	20	15	19	9	10
Kinderporno	2	0[9]	2	1	0	1	2	0	2
Geweld & Zeden	48	35	13	37	31	6	37	30	7
Levensdelicten	111	100	11	112	97	15	105	90	15
Cybercrime	36	31	5	31	24	7	19	19	0
Fraude	72	63	9	68	62	6	63	57	6
Vermogensdelicten	64	54	10	54	41	13	52	43	9
Overig	48	32	16	28	13	15	21	4	17
Totaal	**1.197**	**952**	**245**	**1.099**	**881**	**218**	**931**	**775**	**156**

Zoals weergegeven in overzicht 2, zijn in 2017 *regionaal* 952 onderzoeken verricht die binnen het kader van de doelstelling van de Veiligheidsagenda vallen. Dat is een toename van 8% onderzoeken ten opzichte van 2016. Naast de onderzoeken die betrekking hebben op de VA zijn nog 245 onderzoeken naar georganiseerde criminaliteit onder het gezag van de arrondissementsparketten verricht. Dit is ten opzichte van 2016 een toename van 12%. Daarvan zijn 62 onderzoeken verricht door de KMar, de FIOD, de Douane en de Rijksrecherche. De resterende zaken zijn uitgevoerd door de politie en dit betreffen vooral reguliere en kortstondige onderzoeken.

[9] Zie voetnoot 5.

Overzicht 3: onderzoeken onder gezag van het LP per aandachtsgebied

	2017			2016			2015		
Aandachtsgebied	**Onder-zoeken totaal**	**VA**	**Overig**	**Onder-zoeken totaal**	**VA**	**Overig**	**Onder-zoeken totaal**	**VA**	**Overig**
Grootschalige hennepteelt	0	0	0	7	6	1	4	4	0
Cocaïne & Heroïne	66	60	6	49	47	2	33	31	2
Synthetische drugs	55	47	8	69	51	18	44	36	8
Mensenhandel & Mensensmokkel	19	4	15	19	5	14	23	4	19
Wapens & Explosieven	20	20	0	21	21	0	4	4	0
Witwassen	53	52	1	71	69	2	142	139	3
OMG's	3	3	0	6	6	0	5	5	0
Hollandse Netwerken	4	3	1	3	3	0	11	11	0
Ideologische misdaad	82	82[10]	0	152	152	0	58	57	1
Internationale misdaad	19	18	1	12	12	0	6	6	0
Kinderporno	15	0[11]	15	7	0	7	11	0	11
Cybercrime	46	0	46	43	0	43	48	0	48
Levensdelicten	6	6	0	8	8	0	8	8	0
Fraude	2	2	0	7	7	0	0	0	0
Vermogensdelicten	3	3	0	2	2	0	12	10	2
Geweld & Zeden	4	3	1	3	2	1	0	0	0
Overig	23	20	3	11	9	2	12	8	4
Totaal	**420**	**323**	**97**	**490**	**400**	**90**	**421**	**323**	**98**

Onder het gezag van het LP zijn in 2017 323 onderzoeken verricht die vallen binnen de doelstelling van de Veiligheidsagenda. Dit is een afname van 19% ten opzichte van 2016.Daarnaast zijn 97 onderzoeken uitgevoerd die buiten het kader van de Veiligheidsagenda vallen. Afgezet tegen 2016 is dit een stijging van 8%.

[10] Zoals vermeld in de inleiding tot deze paragraaf, gaat het om een weergave van zaken die in de registratiesystemen van het OM zijn aangemerkt als 'georganiseerde criminaliteit' en die in deze systemen zijn geregistreerd onder het thema 'ideologische misdaad'. Onder de noemer 'ideologische misdaad' vallen ook de onderzoeken op het terrein van gewelddadig Jihadisme. In totaal hebben in 2017 414 onderzoeken naar terrorisme en radicalisering gelopen, waarvan 318 tegen csv's. Daarbij zijn ook zaken meegenomen die onder een thema zijn geregistreerd, bijvoorbeeld wapens en explosieven, maar wel zagen op terrorisme en radicalisering.

[11] Zie voetnoot 6.

Figuur 4: onderzoeken onder gezag van het FP per aandachtsgebied

	2017			2016			2015		
Aandachtsgebied	**Onder-zoeken totaal**	**VA**	**Overig**	**Onder-zoeken totaal**	**VA**	**Overig**	**Onder-zoeken totaal**	**VA**	**Overig**
Fraude	394	-	394	365	-	365	286	-	286
Milieu	125	87	38	127	88	39	124	90	34
Overig	-	-	-	-	-	-	3	-	3
Totaal	**519**	**87**	**432**	**492**	**88**	**404**	**413**	**90**	**323**

Van de onderzoeken die onder gezag van het FP worden verricht, vallen alleen de onderzoeken naar milieucriminaliteit door de politie onder het bereik van de Veiligheidsagenda. Dat aantal onderzoeken is met 87 in 2017, 88 in 2016 en 90 in 2015 min of meer gelijk gebleven. Daarnaast zijn onder het gezag van het FP nog 432 onderzoeken naar ondermijnende criminaliteit verricht. Afgezet tegen 2016 is dit een toename van 7%. Hierbij gaat het om verticale fraude- en milieuonderzoeken door de BOD'en.[12] Voor onderzoeken naar horizontale fraude geldt een aparte afspraak en indicator in de Veiligheidsagenda, waarover in de Fraudemonitor wordt gerapporteerd.

3.2 *Vervolgingsresultaten*

In deze paragraaf wordt een overzicht geboden van de vonnissen en strafopleggingen die voortkomen uit ondermijningsonderzoeken. Waar in de vorige paragraaf de cijfers het aantal strafrechtelijke *onderzoeken* betreffen, geven de getallen in de overzichten in deze paragraaf de aantallen *verdachten* weer. Een onderzoek in het kader van ondermijning heeft veelal meerdere verdachten.

[12] Voor een uitgebreide beschrijving van de strafrechtelijke prestaties in het kader van fraudebestrijding wordt verwezen naar de Fraudemonitor van het OM.

Overzicht 5: vonnissen VA en breder

OM-onderdeel	Schuldig			Vrijspraak			Overig[13]			Totaal		
	2017	2016	2015	2017	2016	2015	2017	2016	2015	2017	2016	2015
Arrondissementsparketten - VA	458	413	309	99	70	47	49	37	50	606	520	406
Functioneel Parket - VA	44	45	50	11	6	9	0	5	8	55	56	67
Landelijk Parket - VA	165	195	147	32	35	16	24	33	14	221	263	177
Totaal VA	*667*	*653*	*506*	*142*	*111*	*72*	*73*	*75*	*72*	*882*	*839*	*650*
Arrondissementsparketten - Overig	132	82	69	24	9	9	8	1	0	164	92	78
Functioneel Parket - Overig	113	146	166	32	21	20	25	13	8	170	180	194
Landelijk Parket - Overig	47	50	24	3	5	7	4	2	3	54	57	34
Totaal overig	*292*	*278*	*259*	*59*	*35*	*36*	*37*	*16*	*11*	*388*	*329*	*306*
Totaal	**959**	**931**	**765**	**201**	**146**	**108**	**110**	**91**	**83**	**1.270**	**1.168**	**956**

Overzicht 5 geeft een beeld van de aantallen en soorten vonnissen die in 2017 in eerste aanleg zijn uitgesproken aan verdachten uit ondermijningsonderzoeken. Het gaat daarbij zowel om verdachten uit onderzoeken die onder het bereik van de Veiligheidsagenda vallen als breder. Daarbij geldt dat niet alle onderzoeken die in 2017 liepen – zoals weergegeven in de overzichten in de vorige paragraaf – zich in de vervolgingsfase bevonden. Met andere woorden, de verdachten waarover de rechter in 2017 een uitspraak heeft gedaan, zijn veelal niet de verdachten die voorwerp van onderzoek zijn in de in 2017 lopende onderzoeken.

In de overzichten 6,7 en 8 wordt inzichtelijk gemaakt welke straffen bij de schuldigverklaringen uit overzicht 5 zijn opgelegd, uitgesplitst naar vrijheidsstraffen en taakstraffen. Van belang daarbij is dat een schuldigverklaring niet altijd gepaard gaat met een strafoplegging. Ook worden soms meerdere soorten straffen in combinatie opgelegd. Dit verklaart waarom de aantallen opgelegde straffen in de overzichten 6, 7 en 8 niet optellen tot de totalen in overzicht 5.

[13] Onder de categorie overig vallen onder meer ontslag van alle rechtsvervolging, niet ontvankelijkheid van het OM, zaken waarin de rechter onbevoegd is of zaken die ter zitting worden gevoegd.

Overzicht 6: vrijheidsstraffen uit onderzoeken VA en breder

OM-onderdeel	<= 1 jaar			1 - 2 jaar			2 - 5 jaar			> 5 jaar			Totaal		
	2017	2016	2015	2017	2016	2015	2017	2016	2015	2017	2016	2015	2017	2016	2015
Arrondissementsparketten - VA	156	164	121	76	89	44	105	78	61	36	36	22	373	367	248
Functioneel Parket - VA	8	15	17	1	6	2		3	0	0	0	0	9	24	19
Landelijk Parket - VA	60	77	74	23	23	16	48	49	24	19	15	6	150	164	120
Totaal VA	*224*	*256*	*212*	*100*	*118*	*62*	*153*	*130*	*85*	*55*	*51*	*28*	*532*	*555*	*387*
Arrondissements-parketten - Overig	40	33	21	30	17	9	42	25	12	9	2	6	121	77	48
Functioneel Parket - Overig	52	58	60	19	24	24	8	11	10	1	0	0	80	93	94
Landelijk Parket - Overig	11	7	15	9	12	2	15	21	0	4	1	0	39	41	17
Totaal overig	*103*	*98*	*96*	*58*	*53*	*35*	*65*	*57*	*22*	*14*	*3*	*6*	*240*	*211*	*159*
Totaal	**327**	**354**	**308**	**158**	**171**	**97**	**218**	**187**	**107**	**69**	**54**	**34**	**772**	**766**	**546**

In overzicht 7 is het totaal aan vrijheidsstraffen, zoals weergegeven in overzicht 6, uitgesplitst naar aandachtsgebied.[14]

Overzicht 7: vrijheidsstraffen uit onderzoeken VA en breder uitgesplitst naar aandachtsgebied

Aandachtsgebied	<= 1 jaar			1 - 2 jaar			2 - 5 jaar			> 5 jaar			Totaal		
	2017	2016	2015	2017	2016	2015	2017	2016	2015	2017	2016	2015	2017	2016	2015
Productie en handel drugs	102	101	56	68	68	20	108	81	32	24	25	11	302	275	119
Mensenhandel & Mensensmokkel	41	36	45	15	17	16	20	19	15	1	4	0	77	76	76
Wapens & Explosieven	7	5	18	5	2	4	3	2	13	2	0	4	17	9	39
Witwassen	31	51	43	17	13	10	20	17	15	3	4	1	71	85	69
OMG's	11	2	8	1	2	0	2	1	0	0	0	0	14	5	8
Hollandse netwerken	7	12	10	2	5	1	1	9	0	0	0	1	10	26	12
Geweld en Zeden	20	10	3	10	2	2	13	5	2	6	4	3	49	21	10
Levensdelicten	2	9	5	0	3	0	9	8	3	20	13	9	31	33	17
Cybercrime	9	8	2	1	4	1	9	7	0	1	0	0	20	19	3
Vermogensdelicten	9	24	19	4	14	11	8	9	8	0	0	0	21	47	38
Fraude	62	70	64	27	30	29	11	13	15	1	0	0	101	113	108
Milieu	12	17	22	1	7	3	0	3	0	0	0	0	13	27	25
Overig	14	9	13	7	4	0	14	13	4	11	4	5	46	30	22
Totaal	**327**	**354**	**308**	**158**	**171**	**97**	**218**	**187**	**107**	**69**	**54**	**34**	**772**	**766**	**546**

Overzicht 8 geeft het aantal taakstraffen dat in 2017 is opgelegd. Iets meer van de helft van de taakstraffen is opgelegd in combinatie met een vrijheidsstraf.

[14] Bij het duiden van deze cijfers zijn de overwegingen uit paragraaf 3.1.3 eveneens van toepassing.

Overzicht 8: opgelegde taakstraffen

OM-onderdeel	Taakstraf Totaal			Taakstraf VA			Taakstraf Overig		
	2017	2016	2015	2017	2016	2015	2017	2016	2015
Arrondissementsparketten	138	99	90	125	92	77	13	7	13
Functioneel Parket	49	77	80	13	20	20	36	57	60
Landelijk Parket	43	49	46	27	36	39	16	13	7
Totaal	**230**	**225**	**216**	**165**	**148**	**136**	**65**	**77**	**80**

3.2.1 Ontneming en geldboete

In 2017 kregen 105 verdachten in ondermijningszaken door de rechter een geldboete opgelegd, ter waarde van circa 4 miljoen euro. Dat betreft de onderzoeken uit de VA en breder. Dat kan in combinatie met andere straffen zijn geweest. In 2016 kregen 83 verdachten geldboetes ter waarde van ongeveer 4,2 miljoen euro. In 2015 was sprake van 69 geldboetes met een waarde van circa 1,1 miljoen euro.

In 2017 is vanuit het strafrecht voor een totaalbedrag van 221 miljoen euro aan crimineel vermogen geïncasseerd en voor 359 miljoen waardebeslag gelegd Daarmee zijn de doelstellingen uit de Veiligheidsagenda van 115,6 miljoen incassoresultaat en een waardebeslag 270 miljoen behaald. In 2016 was het incassoresultaat ruim 416 miljoen euro en het bedrag aan waardebeslag 344 miljoen Aangetekend moet worden dat enkele grote afpakopbrengsten zeer bepalend zijn geweest voor het eindresultaat.

4 Ondermijning in beeld

In de volgende zeven verhalen over onderzoeken wordt zichtbaar hoe de aanpak van georganiseerde ondermijnende criminaliteit er in de praktijk uitziet. In de verhalen komen onderwerpen als drugscriminaliteit, liquidaties, geweld, witwassen, fraude, high tech crime, corruptie of hoe criminelen zich machtsposities verwerven aan bod. De zaken illustreren de verwevenheid van verschillende vormen van criminaliteit. Zo moeten bijvoorbeeld criminele verdiensten worden witgewassen en is er bijvoorbeeld hulp nodig van mensen die in de haven werken bij het invoeren van drugs.

De zaken worden verteld vanuit perspectief van de politie- en OM-medewerkers die deze zaken behandelen. De in de beschrijvingen geuite opvattingen zijn persoonlijk en verwoorden niet per se het standpunt van het OM of de politie. De zaken zijn opgetekend in de eerste helft van 2018.

Zaak 1: Jacht op geraffineerde online drugsdealers

Na meldingen van overlast in twee Tilburgse woningen, stuit de politie op grote hoeveelheden verdovende middelen. Het oog van de agenten valt ook op stempels en verpakkingsmateriaal. Ze ontdekken dat de bewoners de drugs per post versturen in opdracht van twee broers, die actief zijn op het darkweb. “Ons doel is om de hoofdverdachten op heterdaad achter de computer te betrappen.”

De eerste woning waar de Tilburgse politie aanbelt na een klacht van de buren is de woning van een jonge man. Het is de zomer van 2016. Bij binnenkomst zien de agenten dat de man zich bezighoudt met duistere zaken. Ze stuiten op een grote hoeveelheid synthetische drugs, hennep, verpakkingsmateriaal en stempels. De Tilburgse recherche pakt de zaak op. Ondanks sterke aanwijzingen dat de drugs verhandeld worden via het darkweb, is er tot grote frustratie van de speurders niet voldoende capaciteit om daar op door te rechercheren.

Postverzendingen
De politie in Tilburg krijgt in februari 2017 dezelfde soort overlastmelding. De bewoonster, een verslaafde vrouw, klampt direct de politie aan. Ze klapt uit de school over een verdovende middelenopslag die ze in haar bewoning in beheer heeft voor twee broers. “Ook in die woning vinden we tientallen kilo’s verdovende middelen ”, vertelt de operationeel specialist bij de politie. “Verder ontdekken we hetzelfde verpakkingsmateriaal en dezelfde stempels als bij de eerste zaak. We vermoeden daarom dat het om postverzendingen van drugs via het darkweb gaat.”

De politie ontvangt informatie uit België die dat vermoeden versterkt. De Belgen hebben bij een postsorteercentrum in Turnhout verschillende postpakketten geretourneerd gekregen. Bij het openen van de pakketten treffen ze tot hun verbazing drugs aan. “De pakketten zijn verstuurd vanuit een postbus nabij de Belgisch-Nederlandse grens”, licht zaaksofficier van justitie Karlijn Gimbrère toe. “Die postbus is in observatie genomen. Al snel komt daar de partner van de verslaafde vrouw aanlopen. Hij verstuurt de pakketjes vanaf die postbus.” Nederlandse drugscriminelen versturen drugs steeds vaker via België om zo de strenge controles van de Nederlandse post te omzeilen. Amerika bijvoorbeeld controleert alle post uit Nederland. De omweg via België maakt de kans op betrapping kleiner.

Marokkaanse broers
De bewoners van de Tilburgse adressen verklaren allebei dat ze de drugs per post versturen voor twee Marokkaanse broers. Karlijn Gimbrère en twee operationeel specialisten willen graag weten wie dat zijn. De officier, de agent en de agente kans om een criminele groepering te ontmaskeren, die geraffineerd sociaal zwakkere katvangers inzet om zelf weinig risico te lopen. De insteek van het onderzoek: het darkweb-verhaal helder krijgen en hopelijk bij een actiedag een nieuwe stashlocatie ontdekken. Omdat de honderden

aangetroffen enveloppen met gebruikershoeveelheden pilletjes dezelfde layout hebben, vermoedt het onderzoeksteam dat het met dezelfde verkopers te maken heeft. Om de online drugsdealers op te kunnen sporen, klopt het team aan bij de digitale afdeling van de politie.

Vendor
Al snel komt zo de eerste 'vendor', een verkoper op het darkweb, in beeld. Die blijkt nog dagelijks positieve recensies op het darkweb te ontvangen, wat betekent dat hij erg actief is. "We vermoeden daarom dat nog ergens een grote drugsvoorraad moet zijn", zegt Gimbrère. "De eerste vendor kunnen we koppelen aan de drugs uit de woningen en de drugs uit België. De logo's op de pillen zijn hetzelfde. De grootste uitdaging is om de vendor te koppelen aan onze verdachten, de Marokkaanse broers."

De nickname van de vendor is 'Mario Superstore'. De agent vertelt dat hij de foto's van de doorzoekingen in de Tilburgse woningen later nog eens goed bekijkt. Op de foto's van de woning van de vrouw, valt zijn oog plots op een rood hoedje in een kast. Hij zoemt in en ziet een Super Mario poppetje. "Mijn mond viel open van verbazing", memoreert de speurder. "Dat poppetje zetten ze altijd met de drugs op de foto, als een uniek handelsmerk." De bewoonster geeft aan dat het poppetje van de broers is. Ze komt ook met een Kingkong poppetje aanzetten. Dat weten digitale speurders aan een tweede vendor te linken: 'Gorilla Store'.

Heterdaad
"Die poppetjes zijn een mooie eerste aanwijzing, maar het is niet genoeg", erkent de officier van justitie. "Ons doel is om de hoofdverdachten op heterdaad te betrappen. Als ze drugs aan het verhandelen zijn op het darkweb." De verdachten beveiligen hun online handel en wandel echter zorgvuldig. Een groot risico van de heterdaadsituatie is dat de verdachten hun computer op afstand uitschakelen om zo cruciaal bewijs te wissen. Dat kan met één druk op de knop en kan zelfs in een horloge ingebouwd zijn.

Om beter zicht te krijgen op de internetbewegingen van de verdachten, sluit de politie juni 2017 een internettap aan op het ouderlijk huis van de hoofdverdachten, waar zij vaak verblijven. De agent zegt hierover "Een internettap geeft zicht op alle internetverkeer vanaf dat aansluitingsadres. We hebben alleen geen zicht op beveiligde netwerken, maar krijgen wel mee dat gebruikers daar verbinding mee maken. Een belangrijke indicatie."

Digitale rechercheurs zien de verdachten regelmatig verbinding maken met een beveiligd netwerk. Ook zien ze dat ze gebruik maken van bitcoinwallets. De internettap geeft de politie goed zicht op wanneer de verdachten online zijn zodat ze een stap dichter bij de heterdaadsituatie komen. De politie heeft ook camera's buiten bij de woning geplaatst om in de gaten te kunnen houden of de verdachten thuis komen. Een collega kijkt de camerabeelden live uit. Het observatieteam houdt zich op een ochtend schuil in de buurt. Het arrestatieteam staat in de startblokken. "We staan die dag allemaal op scherp, maar twaalf uur lang gebeurt er niets. De broers maken geen verbinding met een beveiligd netwerk", verzucht de agente. "We hebben de actie afgeblazen. De kans om hen op heterdaad te betrappen was te klein, we wilden het niet verpesten."

Pseudokoop
De herkansing van de actie vindt precies één week later plaats, 12 juli 2017. De verdachten maken die week weer verbinding met een beveiligd netwerk. Die wetenschap geeft het onderzoeksteam nieuwe moed. Gimbrère: "Om de verdachten te triggeren, doen we een pseudokoop. We krijgen een nickname en bitcoins en al snel happen de verdachten toe." De politie probeert het contact met de vendor zo lang mogelijk te rekken. 'Als ik nu pillen bestel, heb ik ze dan voor weekend?', vraagt de pseudokoper.

De dag van de actie krijgt de agente al vroeg in de ochtend telefoon van haar collega. Die ziet live op de camera dat een van de broers naar binnen gaat. De agente belt meteen met de digitale rechercheur, die meldt dat hij de verdachten inderdaad online ziet op een beveiligde verbinding. Ze twijfelt geen seconde en waarschuwt snel het arrestatieteam. Ze moeten meteen in actie komen. Om de verdachten online te houden, doen digitale de rechercheurs een tweede pseudokoop.

Het arrestatieteam rijdt die ochtend met gierende banden de straat in. “Ik vergeet het nooit meer”, zegt de agente . “De politie klapt de deur eruit en slechts een paar seconden later liggen de jongens met de armen in de lucht op de grond. Het arrestatieteam biedt de mannen geen gelegenheid om bewijs te wissen.” De agente kruipt razendsnel achter de openstaande laptop en ziet precies waar ze zo lang op heeft gehoopt. De verdachten zijn ingelogd op het darkweb. De verkooppagina met de vraag van de pseudokoop staat nog open. “Een Eureka-moment”, vat de agente samen. Ze heeft goud in handen, zoveel is duidelijk.

96 kilo xtc-pillen
Na de reuring van de actiedag, ervaart het drietal serene rust. “Het was een kleine kans dat het plan zou slagen”, benadrukt de officier. “Maar het is gelukt.” Tijdens de observatiefase waren nog twee mogelijke stashlocaties in Tilburg in beeld gekomen. Ook daar is de politie tijdens de actiedag binnengevallen. Niet zonder reden, ze vinden boodschappentassen vol met drugs. Onder andere 96 kilo xtc-pillen en 30 kilo mdma-kristal. Dozen vol, met een waarde van een paar ton.

De broers zijn in december 2017 geschorst in afwachting van de inhoudelijke behandeling van hun zaak. De Tilburgse verdachten die de drugs vanuit hun woning hebben verstuurd, brengt de officier van justitie apart voor de rechter. De gemeente heeft hun woningen gesloten.

In de zomer van 2018 staat de zaak naar verwachting inhoudelijk op zitting.

Zaak 2: “Er hoeft geen bloed te vloeien om je bedreigd te voelen”

Drugshandel, afpersingen, het stimuleren van geweld en een vergaande zwijgplicht. De Bandidos Motorcycle club creëert een cultuur van geweld en angst en plaatst zich buiten de wet. Getuigen houden de kaken stijf op elkaar waardoor strafzaken vaak spaak lopen. Het Landelijk Parket (LP) en de politie gooien het daarom over een andere boeg. Op 14 november 2017 vraagt het LP een civiel verbod aan op de Bandidos MC bij de rechtbank Utrecht.

De kater van een eerdere mislukte poging om de Hells Angels te verbieden dreunt lange tijd na binnen de overheid. Toch kunnen OM en politie niet toestaan dat outlaw motorcycle gangs (OMG) een gewelddadige strijd met elkaar uitvechten in de openbare ruimte. In onze samenleving is bovendien geen ruimte voor verenigingen die hun leden met geweld dwingen om te zwijgen tegen de politie. Ook niet voor clubs die opzegging van het lidmaatschap beantwoorden met afpersing en vergaande intimidatie. Bandidos MC doet dat allemaal wel en moet om die reden verboden worden in Nederland.

Naar aanleiding van signalen van ernstige criminaliteit en ordeverstoringen door verschillende OMG’s heeft een officier van justitie bij het LP bekeken waar nieuwe mogelijkheden zouden kunnen liggen voor een verbod van OMG’s. Eerder werd bij de Hells Angels alleen de bij de KvK ingeschreven vereniging en de stichting van de chapters aangesproken. De rechter maakte destijds echter een scherp onderscheid tussen de club Hells Angels en de aangesproken rechtspersonen van de Hells Angels. Daarom is bij de Bandidos gekozen voor een andere insteek die nieuwe mogelijkheden biedt, namelijk: het verbod op de informele vereniging en de buitenlandse corporatie.

Bandidos verheerlijkt geweld
“Aan ons de taak om allereerst aan te tonen dat Bandidos MC een vereniging is”, legt de projectleider van de politie uit. “We zijn gaan kijken naar wat de club onderscheidend maakt zoals de logo’s en de gezamenlijke website.” Een verbod op de informele vereniging heeft kans van slagen als het onderzoeksteam, onder leiding van het Landelijk Parket, kan bewijzen dat de werkzaamheid van de vereniging in strijd is met de openbare

orde. “Wij hebben ons gericht op een aantal elementen”, vertelt hij. “Veelzeggend is het verheerlijken van geweld. Bandidos-leden die geweld plegen voor de club kunnen op onvoorwaardelijke steun van hun ‘broeders’ rekenen. Ze krijgen zelfs een speciale onderscheiding voor bloedvergieten voor de club.” Ook heeft het team gekeken naar de gewelddadige rivaliteit met andere motorclubs en het gevaar dat gewone burgers lopen.

“Wie de afgelopen jaren het nieuws heeft gevolgd, weet waar we het over hebben”, stelt officier van justitie Ward Ferdinandusse. “De gewelddadige strijd tussen Bandidos MC en andere clubs is uitgebreid belicht. Van handgranaten in woonwijken in Nieuwstad en Heemskerk tot het aantreffen van automatische vuurwapens bij leden en bestuursleden. Maar ook de dreigende confrontaties in Sittard en Alkmaar die hebben geleid tot grootschalige politie-inzet, noodverordeningen en zelfs het afgelasten van evenementen.” Burgemeesters drongen om die reden al langer aan op een verbod van outlaw motorcycle clubs.

Expect no mercy
Het onderzoeksteam heeft veel gelezen en het nodige bewijs verzameld om zo tot een overtuigend verzoekschrift voor een verbod op de Bandidos te komen. De gewelddadigheid en de outlaw mentaliteit die voorschrijft dat leden zich niet aan de regels hoeven te houden, vormen de kern. “Een van de opmerkelijkste voorbeelden van de gewelddadige subcultuur van de Bandidos is de expect no mercy patch”, aldus Ferdinandusse. “Een clubonderscheiding in de vorm van een stuk stof dat op de colors (hesjes) van een lid bevestigd kan worden. Leden kunnen die verdienen als zij namens de club grof geweld plegen, het liefst tegen rivaliserende clubs.”

Ook het ‘bad standing’ uitzetten van leden (oneervol vaak gewelddadig ontslag) is typerend voor dit soort clubs. Door de zwijgplicht die de clubregels voorschrijven, durven getuigen niet te verklaren. Er zijn voorbeelden bekend bij verschillende OMG’s van leden in bad standing die in elkaar geslagen in het ziekenhuis belanden en toch de kaken stijf op elkaar houden. Met alleen het strafrecht los je dit probleem niet op. Als je een poppetje van zijn plek haalt, staat de volgende al klaar om zijn plek in te nemen. “Alle leden hebben eigen functies. Dat maakt deze structuur zo handig voor georganiseerde criminaliteit. Iedereen weet hoe de verhoudingen liggen. Het strafrechtelijk aanpakken van individuele leden maakt niet dat de club weg is”, legt de politieman uit.

Boksbeugel
Bandidos MC is een ondermijnende club die naar buiten treedt met colors aan. Die uitstraling vormt vaak de trigger voor confrontaties met rivaliserende clubs. “Voor de gewone burger die ongewild met deze strijd wordt geconfronteerd, hoeft er geen bloed te vloeien om zich bedreigd te voelen”, licht Ferdinandusse toe. “Zo heeft een moeder in mei 2015 nog net haar kind mogen weghalen voordat een Bandido gewapend met mes en boksbeugel op de markt in Valkenswaard de confrontatie zocht met de Hells Angels.” De colors werken intimiderend. Ze gebruiken de agressieve uitstraling om mensen onder druk te zetten. Privé conflicten van individuele leden kunnen ook ineens een clubzaak worden. Confrontaties escaleren snel in excessief geweld. Leden krijgen altijd back-up van een vaak grote groep ‘broeders’ die ook bereid zijn om geweld te gebruiken.

Belangrijk signaal
Na ruim twee jaar hard werken heeft het onderzoeksteam een clubcultuur in beeld kunnen brengen die geweld en andere vormen van criminaliteit uitlokt, aanmoedigt, verwacht en faciliteert. Het is op 14 november 2017 aan de officieren van justitie Ferdinandusse en Frits van Straelen om ook de rechtbank te overtuigen op zitting. Dat lukt. De rechtbank Utrecht gaat op alle punten mee in de visie van het OM en verbiedt Bandidos MC op 20 december 2017. Het vonnis is van grote betekenis omdat het aantoont dat het dus wél kan om een outlaw motorcycle club in ons land te verbieden. Na de Bandidos is ook de kleinere club Catervarius verboden en in mei 2018 volgt de procedure tegen Satudarah. Inmiddels tonen ook andere landen interesse in deze aanpak die tot een verbod heeft geleid.

Het verbod op de Bandidos MC geldt voor de hele club en alle chapters, maar is nog niet onherroepelijk. Dat betekent dat de Bandidos niet meer mogen rondrijden in hun colors. Maar mogelijkheden om het verbod strafrechtelijk te handhaven zijn er nog niet. Dat kan pas bij een onherroepelijk verbod. Door de Bandidos is inmiddels hoger beroep aangetekend. Een procedure die nog jaren kan duren, tot de Hoge Raad aan toe. “Frustrerend”, erkent de projectleider van de politie. Het is volgens hem belangrijk dat het uiteindelijk lukt om de vereniging met logo’s en colors uit het straatbeeld te verdrijven. Die uitstraling heeft immers een sterk intimiderende werking en aantrekkingskracht op nieuwe leden.

Buiten de gebaande paden
Zowel de politie als het OM kijkt terug op een uitdagend, maar ook lastig project. De politie is erg op het strafrecht gericht en heeft in de civiele procedure anders moeten leren kijken. Het vechten tegen de scepsis én het pionieren met het verzoekschrift dat nog nooit zo gedaan was, is een uitdaging gebleken. Toch geloofden de betrokkenen er steeds meer in dat het zou lukken om buiten de gebaande paden te treden en zo tot een verbod te komen.

De projectleider legt uit dat ze de nadelen die bij de civiele procedure komen kijken ook goed op de kaart hebben gezet. “We hebben geprobeerd duidelijk te maken dat er wetgeving moet komen die het mogelijk maakt om adequater en sneller tot een verbod te komen. Het kan niet zo zijn dat bendes die zo fundamenteel in strijd zijn met de beginselen van de rechtstaat feitelijk kunnen doorgaan met hun werkzaamheden tot na een behandeling van de zaak bij de Hoge Raad. Daarom ligt is er goede wetgeving nodig en ligt er nu een concept wetsvoorstel klaar voor een bestuurlijk verbod. Dit soort clubs moet niet nog drie jaar door kunnen gaan. De samenleving is gebaat bij een snel en onherroepelijk verbod van dit soort ondermijnende clubs.”

Zaak 3: Aanpak criminele Albanezen: “Effect belangrijker dan mensen achter tralies”

De politie en het OM in Amsterdam zien twee jaar geleden een groot probleem opdoemen in de stad: de opmars van criminele Albanezen. Ze trekken massaal naar de drukke hoofdstad waar ze zich in anonimiteit kunnen toeleggen op de internationale drugshandel. De goed georganiseerde criminelen weten lang onder de radar te blijven. Nu hebben politie, OM, gemeente en Belastingdienst hen op de korrel. Zij slaan de handen ineen met één doel voor ogen: Amsterdam minder aantrekkelijk maken voor criminelen.

De bal gaat twee jaar geleden rollen als politie en OM zich meer willen richten op de achterliggende problemen van incidenten. De informatiediensten van de politie inventariseren fenomenen in Amsterdam die opvallen en die het verdienen om uitgediept te worden. Ze maken lijstjes uit alle stadsdelen en presenteren die. “Wat schetst onze verbazing”, zegt informatie officier van justitie Otto van der Bijl. “Ze komen allemaal met criminaliteit door Albanezen op de proppen.”

De opkomst van Albanezen op de Nederlandse drugsmarkt blijkt van ongekende omvang te zijn. Om die ontwikkeling een halt toe te roepen, richt de politie januari 2017 een speciaal politieteam op: ‘Eagle Eye’. Het team wil het eens anders aanpakken. In plaats van zich toe te leggen op klassieke opsporingsonderzoeken en zich enkel te focussen op het delict, hebben ze een breder doel voor ogen: Amsterdam en Nederland minder aantrekkelijk maken voor criminele Albanezen. “Effect vinden we belangrijker dan mensen achter de tralies krijgen”, benadrukt een rechercheur. Maar dat redt het team niet alleen, daarom werken ze vanaf april 2017 samen met het OM, de gemeente Amsterdam en de Belastingdienst.

Uit de anonimiteit
Het valt de politie op dat Albanezen ook oververtegenwoordigd zijn in internationale rechtshulpverzoeken. “Veel landen hebben opsporingsonderzoeken met Albanezen in de hoofd-of bijrol die naar Amsterdam vertrekken. Een verrassend inzicht”, meent de rechercheur. Daarnaast scoren criminele Albanezen hoog bij

‘spookburgeracties’, controleacties die agenten in woningen doen. De speurders werken daarbij nauw samen met de gemeente. Ze kloppen aan bij woningen waar signalen bekend zijn van ondermijnende criminaliteit. Bijvoorbeeld als niemand staat ingeschreven, maar er wel iemand woont. Ook dan gaat het bij meer dan de helft om Albanezen.

Wonen zonder in te schrijven, is een manier van criminelen om onder de radar te blijven. Criminele Albanezen bivakkeren door heel Amsterdam in de duurdere huurwoningen. Vaak met een eigen ondergrondse parkeergarage zodat ze ongezien naar binnen kunnen glippen. Met dit soort acties wil de politie criminelen uit de anonimiteit halen. Als rechercheurs doorpakken en de woningen doorzoeken, vinden ze vaak grote geldbedragen, drugs en vuurwapens.

Sleutelplaatsen
Om de waan van anonimiteit verder te ondermijnen, bezoekt de politie zogeheten ‘sleutelplaatsen’. Locaties waarvan bekend is dat er veel Albanese criminelen komen, zoals cafés. Ze houden zich van den domme, doen zich voor als toerist. De naam van het hotel waar ze overnachten, is hen plots ontschoten. Ook bij verkeerscontroles komt de politie veel criminele Albanezen tegen. “Zij hebben vaak duizenden euro’s cash op zak, die pakken we meteen af als ze daar geen goede verklaring voor hebben”, vertelt de rechercheur. Die zakbedragen leveren begin dit jaar in één maand alleen al ruim één ton cash op.

Steeds vaker beweren Albanezen een schoonmaakbedrijf te hebben. Daarop heeft de belastingdienst en ISZW deze bedrijven gecontroleerd, maar ook daar blijkt niet veel van te kloppen. Deze bedrijfjes zijn opgericht om de schijn van een legaal inkomen te wekken. Het valt op dat de meesten zich vlak na de controle uitschrijven bij de Kamer van Koophandel.

De opmars van Albanezen op de Nederlandse drugsmarkt is zo groot dat het de concurrentie volledig om zeep kan helpen. Bij de Britten is dat al gebeurd. Die zijn zelfs naar Nederland gekomen om de politie te waarschuwen. In Engeland is meer dan de helft van de drugsmarkt al in handen van Albanese netwerken. “Spectaculair”, benadrukt Van der Bijl, “Vooral als je bedenkt dat dat tien jaar geleden nog helemaal niet zo was.”
Nederland ziet het nu van verre aankomen. In de integrale samenwerking komen de partijen tot de belangrijke conclusie dat het probleem nog te beheersen is. “We moeten voorkomen dat deze groep een monopolypositie krijgt in de onderwereld en de drugswinsten gaat witwassen. Dat heeft een vergaande ondermijnende werking. De criminelen mogen zich niet verankeren in onze maatschappij”, bepleit de rechercheur.

Afrekeningen
De speurder steekt van wal over de werkwijze van criminele Albanezen, die professioneel is. De criminelen werken binnen de eigen gelederen, dat maakt infiltratie lastig. Verder hebben Albanezen een gewelddadige reputatie, maar gedragen zij zich desondanks buitengewoon beheerst. “De vele liquidaties zoals we zien bij de zogeheten ‘Mocro maffia’ is niet de stijl van de Albanezen. In Rotterdam en Amsterdam hebben wel enkele liquidaties binnen het Albanese milieu plaatsgevonden. Toch denken we dat de meeste afrekeningen in Albanië plaatsvinden.” Ook hoort de politie in afgeluisterde gesprekken dat Albanezen elkaar waarschuwen om na tien uur ’s avonds niet meer de straat op te gaan. En zeker niet in groepen groter dan twee. “Ze rijden niet in dure auto’s, maar gaan juist op in het straatbeeld. Ze fietsen met fietstassen, maar daar zit wél de cocaïne in”, vult Van der Bijl aan. Het team ziet ook dat de Albanezen gebruik maken van professioneel ingebouwde geheime ruimtes in auto’s en in woningen.

Herinvoering visumplicht
Om hoeveel Albanezen gaat het? Dat is onderdeel van het probleem, erkent het duo. Ze reizen eenvoudig en anoniem in-en uit Schengengebied. Ze maken bovendien gebruik van valse documenten en naamswijzigingen. Om toch een schatting te kunnen maken, is er een maand lang een meting van het aantal unieke mobiele telefoons gedaan dat vanaf Nederlands grondgebied surfte op Albanese websites. Het bleken er 36.000 te zijn. “Dat is veel”, zegt Van der Bijl. “Albanië heeft drie miljoen inwoners.” Het tweetal pleit daarom voor de

herinvoering van de visumplicht voor Albanezen. De controle op het maximale verblijf van negentig dagen is nauwelijks te doen. Ze blijven vaak langer. “Die verankering is een probleem. Daarom zou de visumplicht een mooie barrière zijn.” In een informatierapport voor de politiek onderbouwt het team hun standpunten, het is verder een politieke kwestie.

Het rapport gaat in de zomervakantie van 2017 naar de minister. Het komt echter ook in handen van de Telegraaf, die groot uitpakt met het verhaal. Die media-aandacht speelt het onderzoeksteam door aan Albanese journalisten en zo komt ook in Albanië veel aandacht voor het gelekte rapport. “Alle aanhoudingen van Albanezen delen we met Albanië inclusief foto’s. Zo willen we de perceptie van Albanezen over Nederland beïnvloeden. In Albanië zien ze ons land als een soort vrijstaat waar je eindeloos je gang kunt gaan. Dat is een paar jaar helaas ook zo geweest”, erkent de rechercheur.

De Amsterdammers zijn er bovendien achter gekomen dat criminele Albanezen vaak hun naam wijzigen, ook al is dat officieel niet toegestaan in Albanië. Dat gegeven is het duo een doorn in het oog. “Criminelen doen dat om hun signalering te ontlopen. Als ze ergens in Europa een strafbaar feit hebben begaan, mogen zij het Schengengebied niet in. Maar als je zo listig bent om je naam te wijzigen, kun je gewoon inreizen”, weet van der Bijl. Sinds 2010 tot heden staat de teller van in Nederland gesignaleerde Albanezen al op tweeduizend. Als de Albanese regering ervoor zorgt dat de naamswijzigingen afnemen, kunnen veel meer personen worden geweigerd en eventueel uitgezet. In-en uitreizen voor hun illegale business wordt dan moeilijk.

Effect
Nu, ruim één jaar later, heeft de probleemgerichte aanpak al effect, blijkt uit een recent TCI-verbaal van de Koninklijke Marechaussee (KMar). Een criminele bron verklaart dat criminele Albanezen weg willen uit Nederland. Ze voelen zich niet meer anoniem. Ook in een lopend onderzoek horen rechercheurs dat twee Albanezen bespreken dat het te heet onder de voeten wordt in Nederland. Het zijn niet alleen de opsporingsonderzoeken, maar juist ook de interventies die dit effect teweeg brengen.

De uitdaging voor 2018 is om dat effect ook op lange termijn te bereiken. De verankering daadwerkelijk voorkomen. De focus ligt daarom op het in beweging krijgen van de vreemdelingenketen zoals de KMar (grenscontroles), IND en de vreemdelingenpolitie. Het duo ziet nu dat steeds meer Albanezen bij de IND verblijfsrecht proberen aan te vragen. Op basis van EU verblijfsrecht proberen zij zich via een relatie met een Roemeense prostituee te vestigen in Nederland. De criminele Albanezen zullen bovendien hun misdaadgeld investeren in bedrijven en vastgoed om een schijnbaar legaal inkomen te creëren. “Eenmaal ingenesteld in onze maatschappij is de ondermijnende werking van deze razendsnel opkomende groep in de onderwereld veel moeilijker aan te pakken”, stelt van der Bijl. “Dáár schuilt het gevaar van verankering en daar verzetten wij ons tegen.”

Zaak 4: Criminaliteit in de haven: “Samen verleidingen van macht, status en snel geld doorbreken”

In de Rotterdamse haven zoeken criminelen voortdurend naar zwakke plekken in het logistieke proces om grote partijen cocaïne het land binnen te smokkelen. Ze sluizen de criminele verdiensten weg met behulp van de bovenwereld en zetten kansarme jongeren in om de vijand te liquideren. “We zien een wirwar van mensen uit boven-en onderwereld die bewust of onbewust bijdragen aan het faciliteren van drugscriminelen.”

Het OM en de politie in Rotterdam spreken over het Rotterdamse ‘drieluik’, de haven is het vliegwiel. Criminelen misbruiken de reguliere logistieke processen om grote hoeveelheden cocaïne te verschepen. Die invoer vertoont in de basis parallellen met de legale handelsmarkt: iemand levert iets en krijgt er (veel) geld

voor terug. “In de haven vinden allerlei logistieke processen plaats die je als groot ‘zakenman’ zo veel mogelijk onder controle moet houden”, legt rechercheofficier Henk van der Meijden uit. “Om dat zo goed mogelijk te doen, maakt hij gebruik van corrupte havenmedewerkers of overheidspersoneel.”

Speld in hooiberg
Wie door de haven rijdt, ziet de miljoenen containers, duizenden bedrijfjes en net zo veel onderaannemers. Daar liggen de kansen om partijen drugs binnen te halen. Door die enorme bedrijvigheid is het zoeken naar de juiste container als het zoeken naar een speld in een hooiberg. Om toch wegwijs te worden en de kostbare vracht ongehinderd de haven te laten passeren, kopen de drugscriminelen sleutelfiguren om. Ze verzinnen steeds nieuwe ingangen. De methode waar ze twee jaar geleden mee gepakt zijn, is alweer vervangen of aangevuld met nieuwe methoden. “De criminelen hebben mensen nodig die de controlesystemen kennen, die weten hoe het werkt. Als ze daar grip op hebben, kunnen ze hun werkwijze aanpassen. Totdat wij hen weer hebben ingehaald”, laat de rechercheofficier weten.

De handel in cocaïne genereert illegale geldstromen. Het tweede luik. Uit een onderzoek in Rotterdam Zuid, op papier een van de armste wijken van Nederland, blijkt dat op één dag transacties plaatsvinden van 52.000 euro. “Het gemiddelde jaarinkomen in die wijk is 17.000 euro”, vertelt het diensthoofd van de Dienst Regionale Recherche. “Dan weet je dat het foute boel is.” In Rotterdam Zuid zitten tientallen Money Transfer Offices (MTO’s) waar kleine bedragen per keer, in de optelsom dus 52.000 euro per dag, aan verdachte transacties wordt uitgevoerd. Die bedragen zijn niet te verklaren uit legale inkomsten.

Dekmantels
De politieman schetst een beeld van winkelstraten waar de A-merken al lang uit het straatbeeld verdwenen zijn. Een goed voorbeeld is de Beijerlandselaan in Rotterdam Zuid, waar naast de MTO’s maar liefst acht bruidswinkels het straatbeeld domineren. Hetzelfde geldt voor de talloze belwinkels. “Men vermoedt dat veel bedrijven dekmantels zijn. Wij staan voor de uitdaging om zicht te krijgen op die geldstromen en in te grijpen.” Dat is lastig, want de criminelen zijn gewiekst. Zij maken bij het wegsluizen van het drugsgeld gebruik van zogeheten facilitators. “We zien in die wijk dat notabelen (zoals notarissen) die een meldplicht hebben voor ongebruikelijke transacties nog nooit één melding hebben gedaan. Dat is ongeloofwaardig. Het is een wirwar van mensen uit boven-en onderwereld die bewust of onbewust meewerken aan het faciliteren.”

Op de legale markt in de haven heeft de een zich gespecialiseerd in het repareren van containers, de ander doet iets anders. In de illegale wereld zie je weer dezelfde bedrijfsmatigheid ontstaan. Rond de grote crimineel die bezig is met grootschalige drugsimport, zie je mensen die zich specialiseren in geweld, in diefstal van auto’s voor liquidaties of mensen die zich specialiseren in het creëren van verborgen ruimtes. “Het zijn ZZP’ers die voortdurend gelegenheidscoalities bouwen”, zegt Van der Meijden. “Je hebt niet de enkele crimineel die door drugs een rijk leven leidt. Er zit een wereld van bedrijvigheid om hem heen die een steentje bijdraagt en daar beter van wordt.”

Excessief geweld
Het derde luik is het excessieve geweld dat onmiskenbaar bij de drugsimport komt kijken. Ook hier zie je weer de weerspiegeling met de reguliere markt. Want ook daar komen geschillen voor als iemand niet betaalt binnen de afgesproken termijn. Van der Meijden: “In de legale wereld schakel je een deurwaarder of een advocaat in. In de criminele wereld escaleren geschillen snel in excessief vuurwapengeweld. Een persoon liquideren is eigenlijk het wegstrepen van de schuld. De kogel is in feite een bedrijfsrisico.”

De schutters zijn steeds vaker relatief jonge jongens. Onlangs nog zijn twee zeventienjarigen aangehouden voor een koelbloedige dubbele liquidatie. Door de ruime beschikbaarheid van automatische wapens en de onbezonnenheid van de jeugd, verwacht het duo dat het voorlopig een fors probleem blijft. “Het hebben van een wapen en het liquideren van mensen wordt te veel als normaal gezien. We moeten het tij zien te keren, dat kost jaren”, weet het diensthoofd van de recherche. Kansarme jongeren worden expliciet geworven voor liquidaties. Ze zijn makkelijk beïnvloedbaar: ze doen alles voor een AK47 met wat geld erbij.

Verkeerde lijstjes
In Rotterdam Zuid leven families die zich al jaren met drugshandel bezig houden. Zij specialiseren zich en verwerven vergaande macht in de wijk. Die status stralen zij uit naar jongeren. “Dat is zo ondermijnend”, benadrukt de ervaren politieman. “Waarom zou ik naar school gaan? Mijn buurjongen heeft veel meer geld en die heeft nog nooit zijn best gedaan op school.” Rotterdam Zuid scoort hoog op de verkeerde lijstjes. Denk aan opleidingsniveau, gemiddeld inkomen en het werkloosheidspercentgage. De cultuur in die wijken aanpakken, is een zaak van lange adem. Het Nationaal Programma Rotterdam Zuid, waar ook de gemeente een actieve partij is, zal zich daar de komende twintig jaar op richten.

De rechercheofficier richt zich bij de selectie van zaken meestal op het drieluik: havencriminaliteit, illegale geldstromen en excessief geweld. “Zo proberen we de criminaliteit die grote impact heeft op de lokale omgeving aan te pakken. Het is een hardnekkig probleem. We hebben voorbeelden dat mensen hun jaarsalaris verdienen met één handeling.” Hij noemt als voorbeeld een havenmedewerker en zijn vrouw die graag op vakantie willen naar Zuid-Afrika. De havenmedewerker zwicht voor het snelle geld, neemt de klus aan en iedereen is blij. Maar één klus bestaat niet voor criminelen, eenmaal hun prooi, laten ze niet meer los.

Sportschool
Het tweetal probeert samen met de havenbedrijven de goedwillende, eerlijke medewerkers te beschermen en te waarderen als zij het goede doen. “We willen de mensen weerbaar maken. Drugscriminelen houden hun prooi nauwlettend in de gaten: op social media, in het café en in de sportschool. Als zij een kwetsbaar slachtoffer op het oog hebben, iemand met financiële problemen of een gokverslaving, slaan ze toe”, schetst het diensthoofd van de recherche. Politie en OM weten vaak meer dan bedrijven, andersom geldt hetzelfde. Daarom komen die twee werelden samen in de publiek-private samenwerking binnen het programma Integere Haven.

De havenomgeving is dynamisch, snel en uitdagend. De tijd dat de politie in de haven lag te wachten tot de drugsboot binnen komt varen, is voorbij. Nu kijkt men naar het logistieke proces en wie daar invloed op uitoefent. Door die manier van kijken, komen plots de corrupte contacten boven drijven, vroeger zag de politie die niet. Veel interventies doen verstoort niet alleen de criminele processen, het levert ook gouden informatie op.

Drugsboot
Rotterdam is in sommige opzichten rauwer dan andere steden. Ook criminelen zien en gebruiken de kwaliteit van de logistiek en de economische betekenis van de haven. Financiële hebzucht is het belangrijkste motief. “We zetten ons samen met andere partijen in om ‘op Zuid’ de positieve ontwikkelingen te stimuleren en de goedwillende burgers de helpende hand te reiken. Dat is hard werken. Vertrouwen in de overheid en de effectiviteit van het strafrecht zijn geen vanzelfsprekendheid”, erkent de rechercheofficier. Een positieve benadering is belangrijk, denkt het duo. Om de goedwillende Rotterdamse gemeenschap iets terug te geven, is een nieuw initiatief bedacht: het herbestemmen van beslag. In november 2017 is daarom een in beslag genomen drugsboot geschonken aan het Rotterdamse Scheepvaart en Transport College.

De politie, het OM en de gemeente willen de samenwerking met private partijen de komende jaren verder uitbouwen en intensiveren. Van der Meijden: “Alleen met elkaar kunnen we een cultuurverandering op gang brengen en de verleidingen van macht, status en snel geld doorbreken.”

Zaak 5: Machogedrag lokt verdachten moord Sven Prins in de val

In een voortuin in Heerlen blaast de zwaargewonde Sven Prins (30) zijn laatste adem uit. Zijn lichaam is doorzeefd met kogels. De politie en het OM in Limburg tasten maandenlang in het duister. De zaak komt pas in een stroomversnelling als de politie een infiltrant inzet. De undercover weet het vertrouwen van de drie verdachten snel te winnen. Hij koopt zware wapens van het drietal, niet veel later bekennen twee van hen betrokkenheid bij de koelbloedige afrekening.

Sven Prins en zijn maat Nicky gaan in de avond van 25 september 2015 op stap. Wat ze niet weten, is dat ze even verderop worden opgewacht door drie zwaarbewapende mannen. De auto's kruisen elkaar. Wat volgt is een wild west tafereel op de openbare weg, dat getuigen nooit zullen vergeten. Vanuit een Volkswagen Golf schieten twee mannen op Sven en Nicky. De kogels vliegen in het rond. De auto's rijden langs een restaurant waar de gasten wegduiken onder de tafels. Voetgangers verschuilen zich met hun hondjes achter stilstaande auto's.

Verscholen achter auto
Een paar honderd meter verder komt de doorzeefde auto van Sven tot stilstand. De band is lek, waardoor de mannen noodgedwongen uitstappen en rennen voor hun leven. Nicky sprint weg, terwijl Sven gewond een voortuin in strompelt. De schutters volgen hem genadeloos. Ze rijden dwars door een heg de tuin in. Nog één oorverdovende kogelregen galmt door de wijk. Daarna is het angstvallig stil. Een wandelaar die zich heeft verscholen achter een auto durft pas na vijftien minuten de ogen te openen om te zien wat zich heeft afgespeeld.

Sven zijn lichaam is doorboord met twintig kogels. Forensisch onderzoek wijst uit dat de daders met twee wapens hebben geschoten: op de plaats delict liggen hulzen van een automatisch wapen en een handvuurwapen. Eén uur na de liquidatie wordt de gestolen Volkswagen Golf van de schutters volledig uitgebrand aangetroffen in België. "Prins was een bekende van de politie", weet officier van justitie Leonard Geuns. "Hij was een speler op de drugsmarkt, geen grote. Maar hij heeft ook een celstraf uitgezeten voor een poging doodslag."

Bijna de perfecte misdaad
Het doelwit van die schietpartij was Xionel B. Het onderzoeksteam ontdekt dat er sprake was van een vete tussen Sven Prins, Xionel B. en zijn handlangers Jurandy T. en Sergio K. "Die vete komt na een paar weken onderzoek steeds naar boven als de meest levensvatbare onderzoeksrichting", legt Geuns uit. Het onderzoek heeft in november 2015 nog niets opgeleverd. De liquidatie is in potentie de perfecte misdaad, zegt de officier. De verdachten zijn weggekomen, het voertuig is verbrand, de sporen gewist en het moordwapen is nooit gevonden. Achteraf herkende Nicky, die de aanval overleeft, een van de daders. Maar omdat Sven en Nicky zelf in het drugsmilieu zitten, wil hij in eerste instantie niets met de politie te maken hebben.

Na een paar maanden de telefoons van de verdachten te hebben afgetapt, komt het onderzoeksteam tot de conclusie dat het onderzoek vastloopt. Ze krijgen wel mee dat het drietal bezig is met zaken die het daglicht niet verdragen zoals wapenhandel en overvallen. "Ik wilde het over een andere boeg gooien", legt Geuns uit. "Een politie infiltrant zou het vertrouwen van de verdachten moeten winnen om zo bewijs te vergaren dat het drietal betrokken is bij de moord op Prins. Mogelijk waren zij ook nog in het bezit van de moordwapens."

In maart 2016 zoekt de undercover agent voor het eerst contact met Melvin W., een Antilliaan met een bouwbedrijf. Hij is een belangrijke ingang om bij de verdachten uit te komen. Melvin W. is een kameraad van Jurandy T. Het tweetal spreekt regelmatig over wapens, zo hoort de politie over de telefoontap.

Valkuil
De dienst Werken Onder Dekmantel (WOD) komt met een slim doordacht scenario voor de undercover. Hij

heeft Melvin W. nodig voor een schimmige verbouwingsklus. Melvin hapt toe. “Tot mijn grote verbazing lukt het de infiltrant om al in de eerste week over wapens te praten. Melvin, een Amsterdammer, geeft aan dat hij jongens kent in het zuiden van het land die wapens kunnen regelen.” Het feit dat de verdachten graag praten over hun zaakjes, is volgens Geuns hun grootste valkuil. Het machogedrag lokt hen regelrecht in de val.

De infiltrant doet zich voor als een spreekwoordelijk grote vis. De verdachten kijken tegen hem op. De eerste keer dat de infiltrant de Limburgse verdachten ontmoet, verkopen twee van hen hem zware wapens. “Het is echt ongekend dat de undercover zó snel een poot aan de grond krijgt”, laat Geuns weten. De infiltrant koopt eerst een halfautomatisch wapen, later ook een handgranaat. “Die moet de infiltrant meenemen in de auto. Zo snel hij kon heeft hij de gevaarlijke wapens overgedragen aan zijn team. Ontzettend knap werk.”

Moord
Het lukt de undercover om met Xionel B. en Jurandy T. over de moord te spreken. Afzonderlijk van elkaar. Nadat hem zelfs Kalasjnikovs zijn aangeboden, zegt hij dat ze kunnen oefenen op een schietbaan. ‘Dat hoeft niet’, reageert Jurandy T. kordaat. ‘Ik heb pas nog geschoten.’ Vervolgens doet hij zijn betrokkenheid bij de moord op Prins uit de doeken. Hij sluit trots af met de woorden dat hij ‘altijd klaarstaat met een Kalasjnikov’. Het lukt de undercover om door te vragen. De verdachten vertellen hem welke wapens en munitie bij de moord zijn gebruikt. Cruciale informatie die alleen de dader kan weten.

De infiltrant komt nog iets interessants ter oren. De verdachten spreken over corrupte contacten bij de politie waar ze informatie op kunnen vragen. Om er achter te komen welke agent dat is, geeft de infiltrant aan dat hij ook graag wil weten wat er over hem in de politiesystemen staat. De laatste dag van het infiltratietraject, als het onderzoeksteam voldoende bewijs voor de moord heeft, ontvangt de undercover inderdaad de gevraagde informatie. Via het politielek. De infiltrant koopt ook een politie-uniform en een politieportofoon. De verdachten hadden die ook tot hun beschikking en konden live meeluisteren op de politiekanalen. “Een zeer ondermijnende actie waarmee de operationele veiligheid van agenten gevaar loopt”, meent Geuns. “Het is verontrustend hoe eenvoudig de verdachten aan de spullen en informatie konden komen.”

Inhoudelijke behandeling
Op 8 augustus 2016 valt een arrestatieteam de woningen van de verdachten binnen. Ook de politiemol is tijdens de actiedag aangehouden. De politie heeft de moordwapens helaas niet gevonden. De inhoudelijke behandeling van de zaak tegen het drietal start op 27 november 2017. Xionel B. en Sergio K. ontkennen hun betrokkenheid bij de moord, Jurandy T. zwijgt. De wapens zouden zij hebben geleverd omdat ze bang waren voor de infiltrant. “Onzin”, meent Geuns. “Ze hadden de wapens al klaarliggen op de dag van de eerste ontmoeting.” Ook de alibi’s van de verdachten vallen door tegenstrijdigheden door de mand.

De officier van justitie eist samen met zijn collega officier Dävid van Kuppeveld drie keer 25 jaar celstraf voor de moord op Sven Prins en de poging tot moord op zijn vriend Nicky. Op 23 januari doet de rechtbank uitspraak in de zaak. Het vonnis verrast de officier van justitie. “De rechtbank komt tot een veel hogere straf voor de drie verdachten. Jurandy T. krijgt zelfs levenslang opgelegd. Hij heeft op Antillen al eens tien jaar vastgezeten voor gewelddadige overvallen. Over de tap hoor je duidelijk dat hij geen enkele aarzeling heeft voor zware wapens en geweld. De andere twee verdachten krijgen dertig jaar.”

Levenslang
De rechtbank heeft naast de moord, zwaar geoordeeld over de wapenhandel. De rechtbank wil een wereld waar je zo makkelijk aan zware wapens komt, bestrijden. De rechters hebben ook veel gewicht toegekend aan de poging tot moord op Nicky. Geuns: “Wij hebben de schietpartij waarbij Sven is omgekomen en Nicky is gevlucht als hetzelfde plaatje gezien. De rechtbank ziet de moord op Prins (30 jaar), de poging moord op Nicky (15 jaar), de wapenhandel én het feit dat de verdachten geen respect hebben voor andermans leven als aparte feiten. Ze hebben de straffen gestapeld en komen tot een levenslange celstraf.”

Levenslang voor een enkelvoudige moord is niet gebruikelijk in Nederland. Volgens de officier is het strafklimaat van rechters dat dat vaak niet haalbaar is. “Achteraf gezien hebben we in de eis als OM wellicht te veel rekening gehouden met wat volgens ons haalbaar zou zijn”, denkt de officier. Jurandy T. laat doorschemeren dat hij zijn levenslange celstraf heeft zien aankomen. Geuns denkt dat de samenleving gebaat is bij de lange gevangenisstraffen. De verdachten hebben zich veilig gewaand en Prins middenin een woonwijk doodgeschoten. Ze schrikken nergens voor terug. De ooggetuigen die op een gewone septemberavond wegdoken voor kogels en vreesden voor hun leven zijn daar het bewijs van.

Niet de perfecte misdaad
“Je kunt je misdaad nog zo perfect voorbereiden, plannen en uitvoeren, maar als je achteraf je mond niet weet te houden tegenover buitenstaanders, loop je alsnog tegen de lamp”, sluit Geuns af.

De zaak tegen de politiemol komt apart voor de rechter. De drie moordverdachten zijn in appel. De datum van het hoger beroep is nog niet bekend.

Zaak 6: Zakken vullen ten koste van mens en milieu

Mestfraude is een lucratieve business en een actueel, ondermijnend probleem. Door het stelselmatig negeren van de geldende regels voor de afvalverwerking, hebben de verdachten in de zaak Work hun zakken goed kunnen vullen. Volgens de officieren van justitie van het Functioneel Parket nemen de betrokkenen de grote risico’s voor de volksgezondheid en de milieuschade op de koop toe. “De verdachten waren uit op eigen gewin ten koste van de veiligheid van mens en milieu.”

De zaak komt aan het licht na een bespreking van actuele zaken met het RIEC (Regionaal Informatie en Expertise Centrum). De aanleiding is een lozing in het oppervlaktewater in de buurt van een co-vergister. Bij co-vergisters worden allerlei afvalstoffen vermengd en verwerkt. Volgens de wet moet dat minimaal 50% dierlijke mest zijn, daarnaast mogen er toegestane organische afvalstoffen aan worden toegevoegd. Dat gaat gisten en zo wek je energie op. Als het proces klaar is, houd je digestaat (vergiste mest) over als eindproduct. Als het product aan de eisen voldoet mag het als mest worden uitgereden op de akkers.

De zaak is gestart op een co-vergister waar metingen zijn gedaan waaruit blijkt dat er iets niet in de haak is. Door de stromen te volgen, komt het onderzoeksteam uit bij een afvalstoffenverwerkingsbedrijf in Putten. “Het bedrijf ontvangt de afvalstoffen en krijgt daar vaak een zak geld bij. Het bedrijf moet het afval op legale wijze verwerken”, licht de zaaksofficier van justitie Danielle van Ieperen toe. “Maar dat gebeurt niet. Ze hutsen en klutsen de stoffen, geven het een nieuwe naam en zetten het af als afvalstof voor de co-vergisters. Ook van die partij ontvangt het bedrijf daar weer geld voor.”

Risicofactoren
Afvalverwerking is aan veel regels gebonden. Het Puttense afvalverwerkingsbedrijf heeft die echter allemaal aan zijn laars gelapt. De projectleider van de zaak Work bij de milieupolitie heeft de nodige informatie over het bedrijf verzameld. Hij heeft al eens eerder een onderzoek tegen de onderneming gedraaid. “We besloten de zaak dit keer anders aan te vliegen door een tactische analyse te maken van alle ingaande en uitgaande stromen van het bedrijf. Op basis van die analyse zijn risicofactoren in beeld gekomen.” De belangrijkste is het risico voor de volksgezondheid. Als het besmette eindproduct uit de co-vergisters komt en als mest over het land wordt uitgereden, kan het immers in onze bloemkolen en aardappels terecht komen.

Als chemische stoffen op deze manier bij ons voedsel komen, kun je niet meer garanderen dat het gezond is, benadrukt de politieman. Ook de veiligheid van het vergistingsproces kan onder druk komen te staan. “Het is een gevoelig proces. Als daar verkeerde stoffen in komen, kan dat reacties veroorzaken. Zoals gevaarlijke

ontploffingen. Juist daarom is de afvalstoffenverwerking aan strenge regels gebonden." Die gevaren zijn niet alleen theoretisch. Bij het Puttense bedrijf is in 2008 een dodelijk ongeluk gebeurd omdat het zich niet aan de regels hield. Het bedrijf heeft destijds een aangescherpte vergunning onder strikte regels gekregen.

Dubbel verdienen
Geld is het belangrijkste motief voor het sjoemelen met afvalstoffen. Als het bedrijf de regels zou volgen, zouden zij een groot deel van de afvalstoffen niet binnen hun inrichting mogen ontvangen. Ook zouden veel van deze afvalstoffen, bijvoorbeeld van een tankcleaning bedrijf, nooit naar de co-vergisters mogen. De afvalverwerker zou de afvalstoffen bij speciale verwerkingsbedrijven moeten afleveren die de stoffen wél mogen verwerken. Het bedrijf zou daardoor dubbel geld mislopen: van de bedrijven die van hun afval af moeten en van de co-vergisters die het afnemen en gebruiken in de co-vergister.

De risicoanalyse vormt een belangrijke basis om de zaak behapbaar te houden, legt Martina Groeneboer, tweede zaaksofficier van het onderzoek, uit. "Wat hebben we nodig om tot een veroordeling te komen? Die vraag staat in deze zaak steeds centraal. Ons hoofddoel is het stoppen van het afvalverwerkingsbedrijf en de bestuurders." De zaaksofficieren en de politie hebben bij de ketenpartners aangeklopt om ook hen te betrekken. Om maximaal effect te hebben, is het belangrijk om de zaak breed in te steken.

Actiedag
Tijdens een grote actiedag neemt het onderzoeksteam de handhavingspartners daarom mee. De Omgevingsdienst is aanwezig en heeft ook twee medewerkers toegevoegd aan het onderzoeksteam. Dit geldt ook voor de NVWA (Nederlandse Voedsel en Waren Autoriteit) en de ILT (Inspectie Leefomgeving en Transport). Van Ieperen: "Alle organisaties pakken hun eigen rol, dat is de kracht van die dag. De Omgevingsdienst voert controles uit tijdens de actie en de NVWA neemt de co-vergisters onder de loep. Zij ontdekken inderdaad digestaat die door vermenging met niet toegestane stoffen niet meer over het land uitgereden mag worden."

Degenen die het digestaat toch hebben uitgereden, zijn los van de strafzaak vervolgd. Die hebben een ontneming aan de broek hangen. De grote strafzaak heeft zich specifiek gericht op het bedrijf en de bestuurder. Het bedrijf hield zich voornamelijk bezig met foute zaken. Het heeft ook stoffen ingenomen die wel zijn toegestaan, maar omdat die worden gemengd, ontstaat er een samenvloeisel van afvalstoffen dat niet meer in de co-vergisters mag. Dat gebeurde wel.

1,7 miljoen ontneming
Het bedrijf heeft goed aan de illegale business verdiend. Het OM heeft een periode van twee jaar ten laste gelegd. De ontneming is over vier jaar berekend op ruim 1,7 miljoen euro. De zaak staat november 2017 op zitting. Het OM eist forse straffen tegen het bedrijf en de leidinggevende. "Wij hebben naast een celstraf, een beroepsverbod gevraagd. De rechtbank is daar in meegegaan. Als het verbod onherroepelijk is, mag de verdachte drie jaar lang geen leidinggevende functie meer bekleden in de afvalbranche", legt Van Ieperen uit. De rechtbank veroordeelt de leidinggevende ook tot een gevangenisstraf van twaalf maanden, waarvan zes voorwaardelijk. Hij heeft hoger beroep aangetekend.

De officieren zien het beroepsverbod als een belangrijk signaal naar de branche. Het FP draait tientallen strafzaken naar mestfraude. Grote en kleinere. Duidelijk is dat de zaak Work illustratief is voor een groter, ondermijnend probleem. "Er valt ontzettend veel geld te verdienen in deze branche", benadrukt de projectleider van de politie. "Deze illegale business zet andere bedrijven, die het wel zuiver willen doen, buiten spel. De frauderende bedrijven nemen de afvalstoffen voor een veel goedkoper tarief aan."

Ondermijnende criminaliteit
Het drietal benadrukt dat de fraude een ernstige vorm is van ondermijnende criminaliteit. De betrokkenen waren uit op eigen gewin en hebben daarbij de grote risico's voor de volksgezondheid voor lief genomen. De bodem van Nederland raakt op deze manier vervuild, vrezen de officieren. Het FP vraagt voortdurend aandacht

bij de departementen en toezichthouders voor het niet naleven van wet- en regelgeving in de agrarische sector.

In ons land poppen ook steeds meer co-vergisters op. Die krijgen subsidie omdat ze groene energie opwekken. Omdat er zo gesjoemeld wordt, komt er volgens Van Ieperen een gebrek aan legale afvalstoffen die er wél in mogen. “De co-vergisters gooien afvalstoffen in het proces die er niet in mogen. Toch krijgen ze een veel hoger rendement op groene energie waar ze veel geld mee verdienen. Onze overheid betaalt enorme bedragen voor groene energie, subsidieert de bouw van co-vergisters, maar je kunt je afvragen of er nog wel sprake is van groene energie.”

Wakker schudden
Het toezicht op de branche is erg gefragmenteerd. Dat kan een probleem zijn, stellen de officieren. Juist daarom hebben politie en OM in dit onderzoek de krachten gebundeld samen met de ketenpartners en met één mond gepraat. De ingewikkelde wet- en regelgeving bemoeilijkt het versnipperde toezicht. Groeneboer denkt dat het toezicht gebaat is bij meer eenduidigheid. “Een betere leidraad voor de controle van vergunningen bijvoorbeeld. Ook is het goed om beter beeld te krijgen bij wat voor natuurlijke personen er achter bedrijven zitten. Mogelijk is een integriteitstoets een goede barrière.”

Naast het stoppen van de mestfraude door het Puttense bedrijf via het strafrecht, is het gelukt om een sterk signaal af te geven aan de branche. Zo zijn ook de producenten van het afval als verdachten aangemerkt en wakker geschud. Zij verkozen goedkoop immers ook boven verantwoord.

De datum van het Hoger Beroep van de zaak is nog niet bekend. De ontnemingszaak van 1,7 miljoen voor bedrijf komt apart op zitting, naar verwachting rond de zomer.

Zaak 7: “De vicevoorzitter van Satudarah was de baas van Vak-P”

De Twentse politie ontvangt langere tijd zorgwekkende berichten uit Vak-P waar de harde kern van FC Twente zit. In Vak-P en het suppertershome zou op grote schaal drugs worden verhandeld door leden van motorclubs Satudarah en Saudarah. De mannen regelen zelf in ‘full color’ het deurbeleid en slaan ongenode gasten hardhandig de deur uit. Geleidelijk lijkt een parallelle wereld te ontstaan waarbij FC Twente niet meer zelf de baas is in het home van Vak P en op de tribune van de harde kern. Wegkijken is niet langer een optie voor de politie, het OM en de gemeente Enschede. April 2017 valt de politie tijdens een grootschalige, risicovolle operatie het supportershome binnen.

Hoewel de berichten over drugshandel in het stadion binnenstroomden bij de politie, lukte het slecht om grip te krijgen op het probleem. De drugshandel in Vak-P. werd goed afgeschermd, de politie vakkundig buiten spel gezet. De leden van de harde kern voerden zelf controles uit in de ruimtes waar gedeald werd. Zo konden zij lange tijd ongestoord hun gang gaan en groeide de zorgelijke situatie uit tot een haast onbeheersbaar probleem. De toegangscontrole bij het supportershome gebeurde ook door leden van Satudarah. Het was een besloten club, niemand kwam daar zomaar in. De ramen waren afgedekt met folie zodat van buiten geen zicht was op wat zich binnen afspeelde.

TCI-informatie
“In de zomer van 2016 kwamen de eerste harde signalen van het Team Criminele Inlichtingen (TCI) binnen over drugshandel in Vak-P”, vertelt de recherchechef van district Twente. “Voor het eerst werd ook hardop gezegd dat Satudarah en de supportclub Saudarah de scepter in het home en op de tribune van Vak P zouden zwaaien.” Het bestuur van Vak-P zou volgens de berichten onder druk staan van de Outlaw Motorcycle Gang (OMG). Niet de voetbalclub zelf, maar Satudarah bepaalde het toegangsbeleid in dit deel van het stadion.

Na het zorgwekkende beeld van de vergaande ondermijnende criminaliteit in het Twentse stadion is de 'driehoek' samengekomen. De burgemeester van Enschede, de officier van justitie en de politiechef concludeerden gezamenlijk dat ze de situatie in het stadion niet langer konden en wilden accepteren. De tijd voor daadkrachtig overheidsoptreden was aangebroken. "Een politieagent heeft de camerabeelden van zes thuiswedstrijden bekeken om te zien wat er gebeurde op de tribune van Vak-P. De politie moest het van de camera's hebben, het was immers een no go area. De bevindingen waren veelzeggend: er werd op grote schaal gedeald. De mannen trokken zich bovendien niets aan van de camera's." De machtsovername in het stadion door Satudarah gebeurde geleidelijk. De mannen zaten eerst aan de deur met een spijkerjasje aan, de volgende keer was het een Satudarah-hesje.

Rotste club

Dat FC Twente te kampen had met een groot veiligheids- en integriteitsprobleem was duidelijk. De voetbalclub stond met Vak-P landelijk bekend als de rotste club. "Als er een incident was waar Vak-P bij betrokken was, was de camera die we nodig hadden altijd defect", weet officier van justitie Smink, die samen met zijn collega officier Grooters bij de zaak betrokken is. Ondertussen waren er twijfels over de integriteit van de oud-voorzitter van Vak P. Hij was dus geen gesprekspartner voor de politie. Erg ondermijnend. Zo kon de macht van Satudarah in Vak-P verder groeien."

De officier van justitie en het politieteam zijn december 2016 gestart met het strafrechtelijk onderzoek. "We hadden een helder doel voor ogen: een einde maken aan het plegen van strafbare feiten door supporters in en rond het stadion, het stoppen van de drugshandel en de zeggenschap en controle over het home terugkrijgen." Voordat de gemeente echter tot sluiting van het pand over kon gaan, moest het onderzoeksteam eerst drugs in het home aantreffen.

Sfeer grimmiger

Om dat doel te behalen, was samenwerking nodig. De officier van justitie en de teamchef van de politie hebben met de directie van FC Twente gesproken en voorzichtig gepolst of zij het probleem ook zien. "Dat is een risico", erkent de recherche-chef. "Maar het home is maximaal beveiligd. Zonder hulp van de club kwamen we nergens." Tot hun grote opluchting erkende FC Twente het probleem. De OMG schoof steeds verder op, nam steeds meer ruimte in het stadion in en de sfeer werd grimmiger. Satudarah hield een angstcultuur in stand, mensen durfden geen aangifte te doen. De directie besefte dat dat een probleem was dat ze niet alleen konden oplossen. Vak-P bestaat niet alleen uit harde kern supporters, er zitten ook vaders met hun kinderen die niet meer wilden komen.

In het stadion was de sfeer alles behalve prettig en veilig. Leden van de OMG's pleegden regelmatig geweld tegen mensen die ze niet dulden. De mannen in hesjes hadden een intimiderende uitstraling. De combinatie met veel drank- en drugsgebruik zorgde voor agressie. "Een gewone supporter uit Vak-P liep nietsvermoedend naar het toilet in Satudarah gebied. Hij werd in zijn gezicht geslagen", vertelt officier Smink. "Eén iemand was de baas in Vak-P: de vicevoorzitter van Satudarah. Hij bepaalde voor een groot deel van de mensen wat daar gebeurde." In het supportershome zat een verborgen ruimte, waar dubbel deurbeleid gold. Volgens Smink werd vanuit deze ruimte de drugshandel georganiseerd.

In Vak-P zit ongeveer vijfduizend man, soms opgefokt en onder invloed. "Hoe konden we daar in hemelsnaam een interventie doen?", schetst de recherchechef het dilemma waar ze voor stonden. Op donderdag 6 april 2017 kwam het toch zover. Een grote, zwaarbewapende politiemacht viel die avond bij de wedstrijd FC Twente-PSV het home van Vak-P binnen. Bijna drie voetbalteams van de Dienst Speciale Interventies (DSI) hielden zich de eerste helft buiten het zicht op. "Als het home vol staat met mensen is het onmogelijk om interventie te doen. Het moest gebeuren vlak nadat de tweede helft begon. Volgens onze berekening is het home na drie a vier minuten leeg en gaan de roldeuren dicht. De meeste supporters gaan dan weer de tribune op met nieuwe drugs. Dat was het moment om binnen te stormen", legt de politiechef uit.

Woedende supporters
Zo gezegd, zo gedaan. De DSI-mannen renden achter elkaar in een trein naar binnen. In het stadion stonden hun collega's van de Mobiele Eenheid paraat. "We waren op veel voorbereid", laat de recherche-chef weten. "De situatie is niet te overzien als vijfduizend, woedende, snuivende supporters zich tegen je keren." De zoekploeg onder leiding van de officier van justitie snelde naar het home om daar de drugs te zoeken. Hoewel het geen schokkende hoeveelheid was, troffen ze die avond inderdaad drugs aan. Voldoende om het pand te sluiten.

Op het moment dat de harde kern lucht kreeg van de politieactie en massaal naar het supportershome stormde, was de zoekploeg nog volop bezig. Als een roedel wilde beesten trapten ze tegen de stalen roldeuren in een poging bij de politie te komen en hun werk te saboteren. De officier en de recherchechef benadrukken dat het gemakkelijk verkeerd had kunnen aflopen. "De situatie was zeer dreigend", aldus de politieman . Zeker als het de supporters uiteindelijk lukt om een van de roldeuren een stuk omhoog te krijgen. De mannen van de DSI twijfelden geen seconde en schoten met zogeheten beanbags, een klein zakje met loden kogeltjes, op de grond en benen van hun belagers. Pas daarna trokken de supporters zich terug.

Totale chaos
Op de tribunes van Vak-P was het inmiddels ook een totale chaos. Studenten die voor de muntverkoop nog in hun hokjes zaten, beleefden angstige momenten. Ook buiten het stadion braken rellen los. Politie en OM waren voorbereid op veel, maar dit was extreem. De (politie)beelden van de spraakmakende operatie domineerden het nieuws een week lang. Plots werd duidelijk wat zich soms letterlijk achter de schermen in het stadion heeft afgespeeld.

Na de actie heeft de burgemeester het supportershome direct voor een jaar gesloten. De politie hield die avond vijf verdachten aan, allen lid van Saudarah. Nu, ruim een jaar verder, mag het home weer open, onder strikte voorwaarden en er geldt vrije toegang voor hulpverleners en politie. De officier van justitie en politiechef vermoeden dat deze vergaande ondermijnende criminaliteit voor meer voetbalclubs geldt. De intimidatie en machtsovername van de OMG bij FC Twente was onacceptabel. Door daadkrachtig op te treden in het hol van de leeuw is de macht teruggebracht naar waar die hoort. Bij de voetbalclub en de autoriteiten.

17 juli 2018 staat de zaak inhoudelijk op zitting. De vijf verdachten staan terecht voor drugshandel en het vormen van een criminele organisatie.